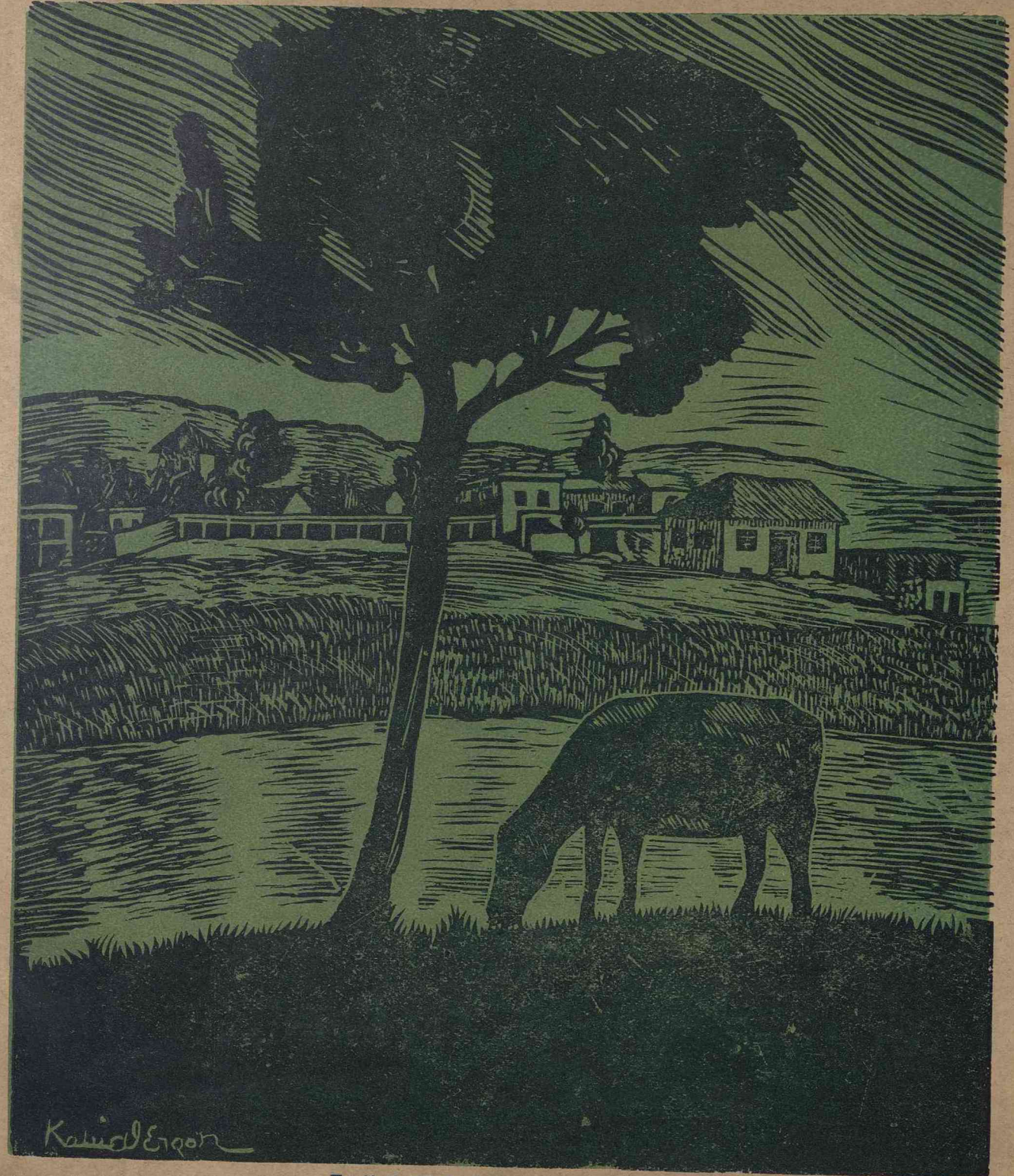

Fiyatı 20 Kuruş

BUGÜN Basımevi - ADANA

Çukurova

ADANA HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

Zeytinli Köyünden Bir Görünüş

Mayıs Haziran 1947

Sayı: 10 11

Çukurova

Cilt : 1

MAYIS - HAZİRAN

Sayı : 10 - 11

Bir Söğüt Gölgesinde

Yazan : FERİT CELÂL GÜVEN

Bir söğüdün gölgesine uzandım.. Seyhan, portakal, limon, kavak ağaçlarının akisleri, kenarlarını oyalamış; yavaş yavaş akıyordu.. Toroslar, ovanın buğulanmış havası arkasından rakeden mavi bir sıra hayal gibi görünüyordu.

Su dolapları, hafif bir inilti ile dönüyorlar; akşam güneşinin kırmızıya çalan ışıklarıyla yaprak yaprak kamaşıyorlardı.

Gözüm, kulağım derin bir hayalin ardına düştü. Uğultulu, ışıklı bir sanat cazbesi içinde tanrıyı arıyan Yunus'un yanık sesini duymaya başladım. Dolaplar dönüyor; dolaplar sesleniyor; fakat bu sesler, bu hareketler Yunus'tan geliyor gibiydi.

Geçen yıl genç bir Türk sanatkarı Yunus'un unutulmuş sesini yüzyılların gerisinden çıkarıp bize getirdi. Söğüt ağacının altında su dolaplarının ses ve renkleri karşısında kendimi birdenbire Adnan Saygun'un oratoryosu içerisinde buldum. Artık zihnimde, zevkimde Yunus konuşuyordu. O seslerin heyecanı kabarıp sükûn buluşu yüreğimin içinden bir tanrı sesi gibi geçiyordu. Dönen, seslenen seyhan suyunu gül ve meyve bahçelerine taşıyan dolaplar gonlümde sade bir manzara ve gıcırta olmadan çıkmış; kendimi bir sanat dünyasında kaybetmişim.

Tabiat, bütün güzel sanatların anasıdır. Sanatkar tabiatın rengiyle, sesleriyle beslenerek cemiyete gelir. Bizlerle onlar arasındaki fark, onların tabiatı yaratılışlarına, dehalarına uygun sezilerindedir. Onlar bize daima sanat âlemini, kendi pencerelerinden seyrettirirler.

25 yıl içinde insanlık iki kere birbirinin boğazına sarıldı. Hayat denilen şeyler, bütün güzelliğini, neşesini kaybetti. Kandan, ateşten, birbirimizi boğazlamadan ruhlarımız taş kesildi. Makine ve madde, manevi değerlerin bağrını dağladı. Bu yüzden insan mahlûkunun sınırları bozuldu; merhametsiz, saygısız, görgüsüz oldu. Hayatı midede şehvette, bayağılaşmış zevklerde arar olduk.

Makine insan zekâsının haşarı bir çocuğudur. İnsan zekâsının bu yavrusunu kendi kırıcı, ezici sert huyu ile başbaşa bırakamayız. Onu tabiatın yumuşak kucağında uslandırıp şefkatleştirmeliyiz. Şimdi insanlar bununla uğraşıyorlar. Cemiyetleri tabiatın güzellik ve asaletiyle birleştirmek istiyorlar. Bunun için de tabiatın sırlarını, dillerini insanlara öğretmek için çalışıyorlar.

Zaman zaman cemiyetimizin karakter zaaflarından, çocuklarımızın, gençlerimizin sertliğinden, disiplin ve değer tanımadıklarından dert yanarız. Fakat cemiyeti, gelecek nesilleri hangi yollardan gidilerek yetiştirmeleri icap ettiğini bir türlü söylemeyiz.

Cemiyete, gençliğe her şeyden önce tabiatın dilini ve güzelliklerindeki edebi sırları ve şifayı öğretmeliyiz. Kuşlar, ağaçlar, kırlar ve çiçekler, kelekler, sular ve denizler, dağlar, ormanlar ve bunların türlü dilleri, türkûleri bilindiği, öğretildiği zaman hayallerimiz, heyecanlarımız, duru pınar suları gibi arılaşacak; karakter ve neşelerimiz hastalıktan kurtulacaktır.

Tabiatla arkadaşlık yapmasını, tabiatın ardına düşerek yürümesini bilen insan toplulukları daima mesut olmuşlar; tarihlerinin ölmez devirlerini hem yaşamışlar, hem de örnek olarak kendinden sonrakilere bırakmışlardır.

Dönen bir su dolabı, insanı Yunus'a da, Tanrıya da seslerin en güzeline, renklerin en tatlısına, felsefenin, şiirin en yücesine ulaştırır. Yeter ki, tabiatı bakmayı, tabiatın söylediklerinden anlamayı öğrenmiş olalım.

İki saat bir söğüt gölgesinin altında oturdum; gözlerim, kulaklarım dönen değirmenlerde idi. Fakat hayalimde Saygun'un Yunus Emre'siyle başbaşıydım. Bu ses âleminde kendi başıma yüzdüm; yikandım; yüzyıl dinlenmiş gibi evime döndüm.

Güzel Adana! Havasıyla, sesleriyle, renkleriyle kendini dile getirecek sanatkarları, kendini anlayacak insanları acı bir tahassürle bekleyip duruyor.

30 Ekim 1918. Birinci dünya savaşı müttefiklerin yenilmesiyle sona ermiştir. İhtiyar dünya dört yıl süren bu savaşın, bu kanlı boğuşmanın ağır ve şifa bulmaz yarasiyle inim inim inlemektedir.

Yenilenlerin safında bulunan Osmanlı İmparatorluğu, altından kalkılmaz utandırıcı şartlar kabul ederek mütareke yapmış ve silâhlarını indirmiştir.

Tarih bu kanlı vakayı içine almış olmaktan azap duymaktadır.

Dört yıllık harbin bütün acılarını çeken ebedî Anadolu maddeten mağlûp, aç, sefil ve perişan bir halde-dir. Esirliği hiçbir zaman hazmedemiyen bu asil ve eski millet her şeyini kaybetti ve sonsuz denizler ortasında parçalanmış bir gemi enkazı gibi karanlıklar içinde kaldı. Fakat ümidini hiçbir zaman kaybetmedi. Ve bağrından çıkardığı evlâdını bu ölmeyen ümitle bekledi. Evet Türk milletinin harikalar yaratabilmesi için daima bir başa ihtiyacı vardır. Ve bu millet bilerek veya bilmiyerek en ümitsiz olmak gereken zamanlarda bile bir şef, bir önder beklemiştir.

Bu meçhul önder şimdi Adana'dadır. 37 yaşında genç, dinç ve başında memleketin uğradığı bu felâketten yana kasırgalar esmektedir. Bu kasırga çok yakın bir zamanda Anadoluyu dolaşan ve ona hayat veren bir nefes olacaktır.

31 Ekim 1918. Alman Mareşali Liman Fonsanders, Yıldırım orduları gurup komutanlığını bu genç generale devrediyor. Yarının en büyük adamı, Türk milletinin beklediği bu ölmez asker yedinci ordu komutanı Mustafa Kemaldir. Mustafa Kemal, bu cenup şehrinde bu güzel Adanamızda memleketin uğradığı felâketlerin çekilen ıstırapların nasıl sona erebileceğini düşündü. Kötü bir geleceğe sürüklenen vatan ve millet kurtarılacaktır.

Düşündüklerini tahakkuk ettiren Mustafa Kemal büyük zaferden sonra ilk defa olarak Adana'ya ziyaret etti. Ve Türkoçuğundaki bir konuşmasında: "Bende bu vakayin ilk hissi teşebbüsü bu güzel Adana'da vücut bulmuştur...., Fakat teşebbüsüm o zaman için mümkün olmadı.. Kötü günler devam ediyor. Mukaddes topraklarımız düşman çizmeleri altında.. Kahraman Türk Milletini "Haritayı âlemden,, silmek istiyorlar. Fakat dünyanın kahraman

Yazan : ASYALI

Samsunda Atatürk Abidesi

ve asil bir millete ihtivacı vardır. Olmesini bilen bir millet ölmez; ebedidir. Türk milleti haritayı âlemden kaldırılmıyacaktır.

11. Kasım. 1918. Mustafa Kemal İstanbul'da. Bu güzel şehir, galip devletlerin bayrağı altında eziliyor. Temiz denizini kirleten düşman donanması pervasız ve hayasız demirlemiş duruyor. Mustafa Kemal bu muazzam donanma arasında harap dir motorla Anadolu topraklarından kaşı ya maca geçti. Bir kıta değiştirdi. Fakat memleketi kurtarma yolundaki fikrini asla değiştirmedii. Ve düşman donanmasına hazine hazine bakıp : "Geldikleri gibi geri giderler,, diye mırıldandı..

Türk milletinin bu en büyüğü aldanmıyacaktır.

Anadoluya geçmek ve Türk milletinin damarındaki kanı ateşlemek için en kısa ve münasip yolu

Eski Mahkeme Sicillerimizden Enteresan Kayıtlar:

BAŞLANGIÇ

Naci Kum

Adana Müzesi Müdürü

Müzemize devrolunan eski mahkeme sicilleri, Osmanlı devleti idaresindeki memleketlerimizin her bakımdan tarihini ve türlü olaylarını gösteren değerli vesikalardır. Bu siciller, eski şer'i mahkemelerdeki kadı veya naibleri tarafından mahkemelere ait ilâm, hüccet, vakfiye ve padişahların fermanları ile valilerin buyruklarının tutulduğu en mevsuk kayıtları taşır. Bunlar arasında bugün ibret ve hayretle okuyacağımız ve bugünkü hayatla ölçümleyerek ibret alacağımız çok enteresan kayıtlar doludur. Meselâ : Adana sicillerinde eski memleket ayan ve eşrafının aile şecerelerini düzenleyecek hüccetlerle, bugün dahi ihticaca yarayacak vakfiyeler, temessükler, beratlar olduğu gibi o zamanki sınırları Maraştan Almanyaya kadar geniş olan Adana Eyaletinin her köşesini, her yönden ilgilendiren türlü olaylar yazılıdır.

Bundan böyle okuyucularımıza sunacağımız bu sicil kayıtlarını alâka ile takibedecekler, bizim sunacağımız kayıtlardan kendi ailelerini ilgilendiren veya atadan, deden duydukları bilgileri işbu dergi delâletiyle sormak ve bildirmek lütfunda bulunurlarsa Adana Tarihine bu yönden hizmet etmiş olurlar. Burada sözü fazla uzatmayarak sicil kayıtlarından enteresan bulduklarımızı yazmaya başlıyorum. Okuyucularımızın iyice anlamaları için eski tabirleri ve ni deyişlere uyduracağım.

Adana Kadısının Çekirgelere Müraselesi

Defter: 48 ve 53 .Tarihi 1738, 1730 Milâdi (1164,1165 Hc.)

Bundan 200 sene evvel çekirge baskınına uğrayan Adana ovalarındaki ekimleri kurtarmak için Adana kadısı efendi (Çevkânî zade Hacı İbrahim zade) çekirgelere karşı mübaşir tarafından okunmak

arıyor.. Anadolu bu âciz ve kühnemiş imparatorluğun hatasını yüklenemezdi. Tarih boyunca çektiği acılar yetmiyor muydu? Bu millet muhteris ve koparılası başlardan bıkmış artık. Nur dolu ve gün hibi Adadolu ufuklarından doğacak bir baş bekliyordu.

Mahiyeti çok acı ve azap verici bir tesadüf Mustafa Kemali Samsun köylerinde Rûm halkına işkence yapan Türklerin tedibine ve asayişin teminine memur ediyor. Dokuzuncu ordu müfettişi olarak Bandırma vapuruyla İstanbul'dan ayrılan Mustafa Kemal kara ve şüpheli günlerin tehlikeleri içinde

üzere aşağıdaki beyannameyi yazıp sicile geçirmiş ve göndermiştir:

Hükümetimizin makarrı olan Edene kazası civarında vaki nahiyelelerden Dünderli ve Karaisali ve Canibişehir ve Yüreğir kazaları ve nefsi Edene havalesinde, Tarsus kazası dahilinde bu esnada zuhur eden konuşmaz hayvan nevinden olan çekirgeler size bildirilir ki: Geçen senelerde yağmursuzluk sebebiyle zahir cinslerinin azlığından naşı Allahın kulları son derece ıstırap üzere iken bu eyyamda sizlerin zuhurun Ümmeti Muhammedio sözlerine inanılır kimseleri Mahemei Şerriyyemiz meclisinde şahadet yoluyla haber verdiler.

Sizler ki çekirge adlı hayvanlarınsınız; Benzeri ve eşi olmayan ulu Tanrının kullarına bu mübarek senede, hakkın güzel nimeti ve vergisi olan zahire ve hububatın yetişmek üzere olduğu şu sırada, hasıl olacak ekinleri sizin yeyib, telef etmek üzere olacağınızı düşünerek adı geçen kazalara ve hükmümüz altında olan mahallelere girip yayılmamanız için, kıyamet etegine değin mucizeleri belli, beyan olan Peygamberimiz, kâinatın övücü Muhammed Mustafa hazretlerinin tertemiz şeriatları yüce ödevinde olduğumuz hasebiyle bu şeriat mahkemesi tarafından sizlere işbu şer'i müraselemiz yazılmış ve hademei şeriden bu mektubu sizlere getirecek mukayyit Abdullah Efendi sizlerin karşısında işbu müraseleyi okumak için tarafınıza irsal olunmuştur.

Gerektir ki: İşbu müraselemiz vardığında şer'i şerife kemali itaat ve inkiyat birle tahti hükümetimiz olan mahallerden bir mahalle bir adım girip sarkıntılık yapmamanız için gereği gibi sizlere tembih ve tekit olunmuştur.

— Devamı Sahife 24 de —

Karadenizin dalgalarına gömüldü.

19. Mayıs. 1919 Sabahı nura kavuşan Anadolu en aziz evlâdını bağrının üzerinde buldu. O anda bu kanla yoğrulmuş nice yangınlar görmüş toprağa istiklâlin ve dehanın tohumu atıldı. O artık hiçbir bakımdan çorak değildir. 19 Mayıs Gençlik bayramı Türkiye cumhuriyetinin kuruluşunda bir başlangıç sembolü oldu. Bugün ondan ötesini hepimiz biliyoruz.

Asyali

Ö Ğ Ü T L E R

Yazan : Dr. Cezmi Türk

Doktorlar; ömürlerinin büyük bir kısmını halk ve hastalar içinde geçirirler. Kültürlerinin esasını tabiat bilimleri ve biyoloji teşkil eder. İnsanların sağlam tarafları kadar çürük taraflarını da öğrenirler. Bir ömür boyu da böyle örnekleri bol bol görürler.

İnsan karakterinin insan bedeni ile olan ilgi ve münasebetlerini de her hekim mevcut psikoloji "Ruh Bilim," ve felsefe kudreti derecesinde inceler. Ondan şahsi neticeler çıkarır. Bunların cemiyetin faydasına zararlı düsturlar haline getiren büyük hekimler de vardır.

Felsefe, pedagoji ve sosyoloji âlemine orijinal eserler vermiş tıp doktoru bilginler de az değildir. Fakat maalesef cemiyetimizin bugünkü iş bölümü ve işleyiş tarzı içinde bu büyük insanların sosyal, felsefi veya edebi eserlerinden pekaz bahs olunmaktadır. Halbuki; Türk genciün sağlam temeli ve küçük değerli ileri bir bilgi ve kültür seviyesine erişmesi için; bunlardan da faydalanmak gerektir.

İşte bu düşünce ile "Çukurova,, dergisine, Çukurova gençliğinin ruh eğitiminde yararlı olur ümidi ile; büyük hekimlerin şimdiye kadar elde edebildiği öğütlerini dilimize çevirerek sunuyprum.

Bu suretle gençlerimizin gelecekteki hayatlarında kendilerine her bakımdan faydalı olacak güzel, doğru ve büyük sözleri derlemeye çalışacağım. (*)

1. "Dünya bir aynadır. Ona bakarak kendi kendini düşünebilirsin. Eğer sen gülersen, o da güler. Eğer sen surat edersen; O da sana asık suratla mukabele eder.,,

2. "Başkaları için daima iyilik hisleri besleyen insanda öyle büyük bir cazibe kuvveti vardır ki; onu her zaman güzel gösterir.,,

3. "Kendini daima; insanda faydalı olacak şeyler bulmak için çalışmaya alıştır. Başkalarına faydalı olmanı sağlayacak vasıtalar içinde de; en çok

kendi kabiliyetlerine uygun düşenleri seç.,,

4. "Kötümser adam; boşuna tenkit ve ithamlarla kendi kendini tüketir. Acaba onun bu her şeye düşman durumu; cihanın çehresini değiştirebilecek midir?.,,

5. "Yıkıcı değil, Yapıcı ol. Başkalarının kusurlarını arama. İyi taraflarını gör. Yapılan eski hataları ağırlaştırmaktan çok, yenilikler yapmayı araştır.,,

6. "Tesirli bir şahsiyeti olan insan; cemiyetin inkişafına çalışır.,,

7. "Eğer zevk alarak yaparsan; çalışmak yorucu değildir. Sana; açık havada yapılan spor gibi, fayda bir sarhoşluk verir.,,

8. "Daima neşe ile çalışmal. İş ve oyun biribiriine karışmalı ve aynı derecede zevk ile yapılmalıdır.,,

9. "Mesteki başarımda ilerleme aşkını geliştirmek istersen; kendi içinde gizli duran kabiliyetleri uyandır. Bunları harekete getirmeye muvaffak olursun.,,

10. "Kendi çalışmalarını ilgili; ne yazılıyor ve ne yapılıyorsa hepsini günü gününe bilmiye çalış.,,

11. "Bu andan itibaren bakışlarını; mümkün olduğu kadar uzağı gözetlemelisin.,,

12. "Kendi ülkün dışında mesut olamazsın. Onsuz saadetin boğtur. Seni gıcıklayan türlü tembihler olabilir. Fakat bunlar sadece birer zevktir. Saadet değil.,,

(*) Conseils et Peusees Dr. Vitor Pauchet'den.,

YUNUS EMRE

ORATORYOSU

Yazan : İZZET ASLAN

Yirminci asrın en karakteristik vasfı, İnsan zekasının tasavvurun fevkinde bir verimle çalışmasıdır. Bu çalışmalar hayatın akışını okadar değiştirmiştir ki ona yarım asır evvelki durumla mukayese kabul etmeyecek bir mahiyet kazandırmıştır. Bu tekâmül bu gün de olanca hızıyla devam etmektedir. Bundan sonra milletlerin mesut ve müreffeh ve muzaffer yaşayabilmeleri ancak medeni dünya yürüyüşünün temposuna ayak uydurmakla mümkündür. Bunu gerçekleştiren milletler, yaşadıkları asrın tablosunu kendi boyaları ve kendi sanat adamlarıyla yapabilirler.

İşte bu gerçek dünya gidişine inanan bir adam çıktı. Bu adam bütün düşüncüklerini seslerle anlatmaktan zevk alıyordu. Biliyordu ki asırlardan beri sonsuz bir tarih ona atalarını anlatıyordu. Biliyordu ki asırlar içinde ebedileşen kahramanlardan konuşmak yeni nesiller için faydalı olacaktır. Böyle düşündü ve o nüçüncü asır sonlarında yetişen büyük Türk halk çocuğu YUNUS EMRE'yi seslendirdi. Böylece kitap sayfelerinde kalan dünkü neslin Yunus Emre'si ses olarak semalara yükseldi. Onun için (Gök yarılacak ve Allah bu şahaser seslerin hafif ağırlığı içinde yanımıza inecek sandık) dediler.

Bu işleri yapan adam yeni Türk musikisinin nasıl doğacağını iyi bilen ve onun için çalışan genç Kompozitörümüz Ahmet Adnan SAYGUN dur. Adnan SAYGUN'nu kalk seslerinin işlenmesini ve daha geniş kütlelere duyurulmasını temin için halk şairi Yunus Emre'nin sanatından faydalanmasını bilmesi ilk muvaffakiyetini temin etmiştir. O bu eseriyle bu yolda çalışan ve çalışacak olanlara tam bir örnek göstermiştir.

Yunus Emre deruni mücadeleler içinde hayat süren daima ıstırap ve acı çeken Tanrıya kalpten bağlanmış onun nimetlerini benimsemiş onun yoluna ancak itikat ve hamdüsena ile erişileceğini anlamış bir şairdir. Bu derin vecdin ve macera adamının hayatı ancak "ORATORYO" nevinde bir musikiyle

anlatılabilir. Bu sanat nevini "Dini Opera" gibi kısa bir terimle isimlendirebilir, çeşitli mevzuları ihtiva eden manzum eserlerin KORO VE ORKESTRA içie bestelenmiş şekli diye tarif edebiliriz. Oratoryo mühim tarihî şahıslar ve tarihî hadiseler için yazılır.

Adnan Saygun'un 1940 yılından beri "Yunus Emre Oratoryosu" adında bir eser hazırlamakta olduğunu duyuyorduk. Üç sene sonra 1943 de eser tamamlandı ve devlet sanat yarışında mükâfat kazandı. Araya harp senelerinin en korkunç ıstıraplı günleri girdi. İnsanlar birbirlerini yiyordu. Bu hadiseler yeni değildi. Yunus Emre de böyle hadiselerin içinde çıkmıştı. Asırlar geçtiği halde insanlar gene birbirlerini yiyorlardı. İşte 1946 yılında yorgun ve bitkin dünyanın kollarını kaldırmış TANRI'ya bu işlere son vermesi için yalvardığı günlerde Yunus Emre yeniden görüldü. Ona bütün dünya candan bir ilgi gösterdi. Eserin temsili için Amerika'ya, İngiltere'ye, Fransa'ya davet edildi. En son Pariste büyük sanat üstatları önünde Kompozitörün kendi idaresinde, temsil edildi. Memlekete alkışlar yolladı, Türk ismi günlerce zihinleri işgal etti.

Adnan Saygun Türk misiki tarihine olduğu kadar, dünya musiki âlemine de muazzam bir yaprak ilâve etti. Bizi tarih içinde engin bir seyahata çıkardı. Öyle ki bu seyahata insan olan herkes iştirak edebilir.

Adnan Saygun medeni dünyanın yürüyüş temposuna göre eserini hazırladı ve onu **kendi renklerimizle** milli renklerimizle göre işlemedi. bildi.

Türk matbuatı onu bu günün akıncısı olarak gösterdi. Dünya için de doğru tath ve kalpler kazanan bir akın. Onu anlamaya çalışalım. Bundan sonra milletlerin mesut ve muzaffer yaşayabilmeleri ancak medeni dünya yürüyüşünün temposuna ayak uydurmakla mümkündür. Bu milletin Adnan Saygun gibilerine ihtiyacı okadar çok ki...

Fâtih ve İstanbul'un Fethi

1 4 5 3 : Yeniçağın şen sesi,
Bir cennet denizi, Marmara, Boğaziçi;
Rumelihisarı fethler âbidesi...
Bir ebedî mahvoluş sularda Kaptan Riçi...

Şarkı ve türkülerle neşeli her yüz,
Ağır tunç eserinin yanında usta Urban.
Çekiyor büyük topu altmış çift güçlü öküz,
İstanbul yollarında insanlar kervan kervan.

Kale dışında ordu ve yer yer yanan ateş,
Senrumen karşısında Otağhumayun;
Sırmalı kaftanıyla beyaz atında Hünkâr.
Her fedai kükreyen korkunç bu aslana eş;
Sonsuz ufuklar bile bu ünlü hücumda dar...

Gemiler bir anda karayı deniz yaptı...
Kaydırıldı kızakta gemi gemi ardından.
Dolmabahçe önünden Haliç'e bir iz yaptı;
Yiğit sesler dağıldı her yana duman duman...

Hristiyan halkına göründü alâmetler,
Şehrin düşeceği belirdi dem dem.
Çekildi yerden göğe büyük merhametler.
Yerlere yüzüstü kapandı Meryem..

Rüzgâr tutturmuş bir deniz türküsü;
Kalyonlar, kadirgalar, şahlanmada bir bir.
Kuşanmış İstanbul'a kalsın Haliç'in süsü.
Haliç üstünde paslansın kalın zincir...

Şehri dövüyor toprak açıldı geniş gedik,
Büyük bir telaş başladı Bizans'ta.
Beyhude çırpınıyor Ceneviz, Venedik;
Duada patrik baba Kayser Kostantin yasta.
Yüzler mahzun, uzun saçlar derbeder.
Panaya'nın önünde ağlıyor bakireler...

Saldırıyor düşmana ikiyüz bin insan.
Akmaz mı böyle günde benim de kanım?
Toparlanıp surlara atılan kim şu kaplan?
Kim şu yiğit? Sen misin Ulubat'lı Hasanım?..

Girişti birbirine: pala, hançer, topuz, kılıç, kalkan;
Acı çığlıklar yükseliyor keskin keskin...
Yerlerde cesetler, pıhtı pıhtı kan..
Ayasofya önünde maktul Kostantin;

Ebediyen sustu havain kitaralar,
Mavi kubbelerde dalgalandı binlerce tekbir,
İnletmede yerleri kösler, nekkareler, naralar.
Zafer şenlikleriyle çalkanmada şehir...

Ele geçti birçok pamfil;
İnce ceylan derilerine yazılı incil;
Mücevherler, erguvani ipek elbiseler
Altınlar, muhteşem saraylar, âbideler, kiliseler...

Kaldı kitaplarda eski efsane,
İnmedi göklerden ilâh şövalye...
Beyhude dövünüp inledi çanlar.
Dalgalandı bayrak bayrak şanlar.

Fâtihim, yine bir destansın dünya dillerinde
O şanlı günlerden bu yeter bize.
Seni yine görüyorum Tophane sahillerinde,
Sürerken şahlanmış atını denize.

Görülmez mi ömrünü yurda feda ettiğin?
Fâtihim, hiç öpülmez miydi seni alkışlayan eller?
Ne idi bir zamanlar altın tahtları titrettiğin?
Fâtihim, seni yine şahlandırmalı tunç heykeller...

CENGİZ TURHAN

Haçlı Seferlerinde Çukurova ve Civarı

Birinci Haçlı Seferi de Kilikya'nın Tancrede ve Baudouin
Tarafından Alınması
(1097 - 1098)

Yazan : ŞEVKİ BERKER

Godefroi de Bouillon'un kardeşi Baudouin de Boulogne ve Bohémond'un yeğeni Tancrede, 14 Eylül 1097 tarihlerinde, Kilikya'yı Selçuk Türklerinden almak üzere, Haçlıların önemli bir kısmını bırakarak ayrılmışlardı. Ailelerinin bu iki küçükleri, hiç şüphesiz, haça sarılan baronların en macera sevenlerinden idiler. Her ikisi içinde — bu olayın sonunu ispat edeceği gibi — mukaddes sefer, siyasi bir teşebbüsten başka bir şey değildi; Doğunun fethi. İşleri müsbet bir bakımdan göz önüne alırsak, Kayseri—Maraş yoluyla Kapadokya'dan dönüş, bir hata idi. Diğer bir bakımdan bu dönüş, Anadolu Türklerinin kuvvetini, egemenliklerinin tam ortasında kırmak ve imparatorluğu, eski "Küçük Ermenistan"ın halen hristiyan unsurlarıyla meskün vilâyetlerine teslim etmek suretiyle Frank—Bizans anlaşmasını tatbik niyetinden başka bir şeyle izah edilmezdi. Fakat Tancrede Frank — Bizans anlaşmasına katılmayı başından sonuna kadar reddetmekte devam etmişti. Demek oluyor ki eli kolu serbes bulunuyordu. Diğer taraftan teati edilen yeminlerin icrasına, Godefroi de Bouillon da gösterdiği dini önemi taktirden uzak olan Baudouin de Boulogne da imparatorluğun haklarıyla pek az ilgilenir görünüyordu. İki baron, Kapadokya'dan dönmeksizin doğrudan doğruya Ereğli'den, münbit Kilikya ovasına indiler. Bu ova, Toros'un Ermeni şefleriyle sahil boyunca yerleşmiş Selçuk Beyleri arasında. Bizans imparatorluğunun daima temin edilmiş olan hakları bir yana, sürekli bir münazara konusu idi.

1097 de Ermeniler bazı başarılar elde etmişlerdi Bizanslılarla müslümanlar arasında vukubulan harplerle harap olan Kilikya, XI. yüzyıl boyunca (1) bir Ermeni muhacereti ile yeniden nüfuslanmıştı. Hattâ daha 1077—1083 yılları içinde, Kilikya, bu bölgede ilk Ermeni prensliğini kuran maceracı philaretos'un mülküne dahil olmuştu. (2). Philaretos'un kısa süren egemenliğinin sükutundan sonra, Sel-

çuk Türkleri, Kilikya ovasının büyük bir kısmını bilhassa Mamistra (Misis) ve Tarsus şehirlerini hükümleri altına aldılar. Fakat Ermeni şefleri Toros boğazlarında tutunuyorlardı. 1080 den itibaren bu şeflerden biri, son Ermeni kralı II. Kağık'ın eski subayı ihkan Roupên'in oğlu I. Constantin (1092—1100), Türkleri bu bölgeden çıkararak, Antitoroslarda, Göksu üzerinde, zaptedilemez diye şöret kazanan ve Bizanslıların o zamana kadar tutunabildikleri bir yer olan (Féké) Vahka ele geçirilerek, kuvvetini artırdı. Bu çok kıymetli bir işgaldi. Çünkü Vahka, bir gün bütün Kilikya'ya yayılacak Roupên fetihlerinin hareket noktası olacaktı.

Haçlı seferi tarihinde bir rol oynayacak diğer bir Ermeni şefi de héthoumenne hanedanının kurucusu, Lampron(Namrun) senyörü(ölümü 1110) Asbel Oshin'dir. 1072 tarihinde Kantzag(Gandja, Elisabethpol bölgesinden Tarsus'a kadar, gelmiş olanbu Ermeni muhaciri, Metdesiz (Mettesis) silsilesinin eteğinde, Lampron (Namrun, Nemrun) kalesinde yerleşti. Burası Tarsus çayının yukarı vadisine hâkim bir kartal yuvasıdır. 1081 de, Bizanslılardan vazife almış; Alexis Comnén'in bayrağı altında Robert Guiscard'a karşı harp etmek üzere Avrupa'ya gelmişti. Alexis Comnène, keudisini Kilikya'ya stratopedrarque tain etmek suretiyle taltif etmişti (3). Eger, Chalandon'un düşündüğü gibi, Albert d'Aix ve Robert de Caen'in Ursinus adıyla işaret ettikleri, Haçlılar Kilikya bölgesine vardıkları zaman Lampron senyörü olan Oshin ise bu, Kilikya ovasının ortasındaki Adana şehrinin, daha önceden hakimi olmuştu.(4) İşte Tancrede ile Baudouin de Boulogne'in Kilikya'da peyda oldukları zamanki durum böyle idi.

(1) Document armenienne, I, 576.- Michel le Syrien, Chabot basımı, III, II,

(2) Michel le Syrien, Chabot basımı, III, II, 173.

(3) Anne Comène, Alexiade, liv. XII, p. 276 277.

(4) Raoul de Caen, Histor occid., III, 634.- Albert d'Aix, Histor. occid., IV, 683; Chalandon, Les Comnènes, II, 105.

Oraya ilk varan Tancrede idi. Doğrudan doğruya Kilikya kapılarından Pozanti yoluyla indi. Bu inişinde Baudouin'dan üç gün ileride idi. Çünkü Baudouin Bulgar dağı silsilesi içinde, ilk önce yolunu kaybetmişti. Her ikisinde, Ermeni unsurunun dostluğuna güveniyorlardı. Baudouin, Pakrad (Pagrat, Pancrace) adındaki bir Ermeni şefi ile dostluk peyda etmişti. Pakrad, Iznik (Nicée) den beri taliini ona bağlamıştı. Ve belki de, Baudouin, Pakrad'ın tavsiyeleri üzerine Kilikya'ya yürüyüşü tertip etmişti. (5) Her halde, Ermeni şefi, memleketi tanıdığı için Baudouin'a Kilikya muharebelerinde ve sonra Edesse'e yerleşmesinde çok kıymetli yardımlarda bulunmuştur. Vakıa şudur ki, Guillaume de Tyr'in işaret ettiği gibi, Kilikya şehirlerinin kaleleri Türk garnizonlarının işgalinde olmakla beraber, o sıralarda şehirlerde Ermeni ve Rum ahali de bulunmakta idi. (6).

Bundan dolayıdır ki, Tancrede, Baudouin'a takaddüm ederek, Tarsus önünde muhasaraya başladığı zaman, ilk işlerinden biri de şehrin Ermeni halkı ile münasebetler peyda etmek olmuştur. 21 Eylül 1097 tarihlerinde müzakereleri sonuçlanmak üzere iken, Baudouin geldi. Baudouin'in yanında, talielerini ona bağlamış birçok lotharingiens baronlar, bunlar arasında, kuzeni Baudouin de Bourg; Reinard de Toul ve Pierre de Stenay bulunuyordu. (7) Bu yeni akrabaların gelişi Türk garnizonunu ürküttü. Bu garnizon, gece karanlığından faydalanarak çekildi. Ertesi günü şehrin Ermeni ve Rum şefleri Frank şeflerini, şehri teslim almaya davet ettiler. Bu arada da, sur üzerine günlerden beri müzakere halinde oldukları Tancrede'in bayrağını astılar. Frank-Bizans antlaşması gereğince, imparator Alexis Comnène'nin mümessillerine yeniden yer verilmesine gelince, Tancrede, bunu hiç düşünmemiş gibi görünüyordu. Antlaşmayı hiç bir zaman tanımamış olmakla, Kilikya'yı kendisi için fethetmek istiyordu.

Fakat Baudouin da, aynı emeli taşıyordu. Pakad ile olan dostluğu bu devirden itibaren, ondaki gerçek bir Ermeni siyasetini açığa vurmaktadır ki, edesse (Urfa) kontluğunun kuruluşu, bu siyasetin sonucudur. Baudouin vakit geçirmeden, Tancrede'e takaddümünü inkâr etti. Albert d'Axis'in dediğine göre Tarsus halkı Tancrede'e teslim olmak istiyorlardı. Zira, Robert Guiscard ve Bohémond'un seferlerinden beri, Bizans imparatorluğunda, Normanların şöhreti büyüktü. (8). Fakat iki Haçlı şefinin kuvvetleri müsavi değildi. Raul de Caen'in şahitliğine göre, Baudouin'ın 500 süvarisi, 2000 piyadesi; Tancrede'in de 100 süvarisi, 200 piyadesi vardı (9) Norman şefi eğilmek zorunda kaldı, son derece gücemiş bir halde Tarsus'u Baudouin'a bırakarak Adana'ya hareket etti. Fakat hıncı bununla da yatışmadı. Tancrede ordusundan geride kalmış olan 300 piyade, Tarsus önüne geldiler. Şehri elinde bulunduran Boudouin, şehirde ikmallerini temin

için yalvarmalarına rağmen, şehre girmelerine razı olmadı, bu suretle onları, kırdı kamp kurmağa mecbur etti. Gece bir Türk gurubu tarafından kılıçtan geçirildiler. (10) Haçlıların, bunların ölümünden sorumlu tutulan Baudouin ve süvarileri aleyhine hiddeti o dereceyi buldu ki hakikî bir isyan başladı. Baudouin, bu isyanı iyi sözlerle bastırmakta büyük bir müşkülâta uğradı.

Baudouin'in otoritesi' Kilikya sahillerine ve Mersin limanına kuvvetli bir Flaman, Frison ve Danimarka Haçlıları filosu gelince kuvvetlendi (11) Bu filo eski bir korsan olan Guynemer de Baulogne komutasında idi. Baudouin da Conte de Baulogne'un oğlu idi. Şimdi Haçlı olmuş eski korsan, kendi eski senyörünün oğlu ile karşı karşıya olduğunu öğrenince, karaya indi. Kendisini Baudouin'in sadık adamı olarak ilân etti, ve ona yardımını sundu. Bu yardım ihmal edilebilecek bir yardım değildi (13) Baudouin'a, Tersus'taki boulonnaise garnizonunun yerine konulmak üzere, 300 asker verdi. (14) Guynemer diğer Haçlı şeflere de hizmet etti.

Çünkü birkaç hafta sonra Tancrede, İskenderun'un onun yardımıyla ele geçirebilmişti.

Bu arada Tancrede 1097 Eylül sonu ile ekim başlarında Adana'ya ve Misis'e gitti. Guillaume de Tyr'in dediğine göre, Adana şehri, ordunun büyük kimından ayrılarak öncü olmuş olan Welf adında bir bongignon şövalyesi tarafından Türklerin elinden alınmıştı. Welf de bu memlekete server arıyordu. Tancrede'in talebi üzerine, welf, ona ikmalini yapmak üzere, Adana'ya girmek vadinde bulunmuştu. (15) Chalandon, Raoul de Caen'in (16) bir fıkrasını tefsir ederken, Adana'nın bilâkis Lampron senyörü (17) Ermeni Oshiu'e babı olduğuna, bunun da Tancrede'i çağırdığını tahmin etmektedir. Ne olursa olsun Tancrede'in Adana'da ikmalini yapabildiği ve Oshin de Lampron ile dostluk münasebetlerini tesise girdiği muhakkaktır. Fakat şu şartlarla. Oshin Raoul de Caen'in Ermeni Ursunis dediği zat ise: Ursinus filhakika, Tancrede'i halkı

— Devamı Sahife 20 de —

(5) Cf. Albert d'Aix, *Histor. occid.*, IV, p. 350.- Guillaume de Tyr, I, p. 283 284. Dulaurier, *Doc. arméniss*, I, p. 35.

(6) Guillaume de Tyr, I, 140.

(7) Albert d'Aix, IV, 343.

(8) Albert d' Aix, IV, 344.

(9) Raoul de Caen, III, 630, 633.

(10) Albert d'Aix, 346-347.

(11) Albert d'Aix, p.348 ve 500.

(12) Riant, *Les Scandinaves en Terre Saint*, 134.

(13) Guillaume d, Tyr, I, 146

(14) Keza, I, 148.

(15) Keza, I, 142.

(16) *Histor. occid.*, III, 634.

(17) Chelandon, *Les comnènes*, II, 105.

Adana'nın Tarihsel Anıtlarından Saat Kulesi (1)

Yazan : VELİ ERTAN

Abdülâziz'in saltanatı zamanında bazı olaylar dolayısıyla İstanbul'dan Adana'ya uzaklaştırılan Hacı Bekir Sırrı, 1871 tarihinde affa uğradığı sıralarda Adana'da şimdiki saat kulesinin bulunduğu yerde bir muvakkithane yaptırmış ve bu hayırlı işinden dolayı devletin başına gelmiş bulunan Abdülhamid II. tarafından kendisine on altı lira maaş tahsis edilmiştir. 2

1867 yılında Adana valiliğine gelmiş bulunan Halil Paşa muvakkithane nin bulunduğu çarşının genişletilebilmesi için türlü çareler düşünmüş ve nihayet itfaiye tarafından yakılmasına emir vermiştir. Hattâ rivayete göre kendisi de itfaiye elbise-

sini giyerek itfaiyecilerin arasına katılmış, tulumbanın içine de gazyağı koydurarak yangının biranönce genişlemesine yol açmıştır. 1878 tarihinde Adana'ya vali tayin edilen Ziya Paşa zamanında caddenin temizlenmesine ve onarımına başlanmıştı. Ziya Paşanın ölümü üzerine 1880 yılında vali olan Hacı Akif Efendi zamanında ve 1881 tarihinde Adana'da şiddetli bir deprem olmuş, halk bağlara ve bahçelere dağılmış, hükümet de şimdiki sebze pazarının bulunduğu duvarlı bahçeye taşınmış. İşte bu yüzden caddenin onarımı gecikmiştir.

1881 yılının sonlarına doğru Adana valisi olan Abidin Paşa zamanında Hacı Bekir Sırrı'nın müracaatı üzerine açılan caddede bir saat kulesinin yapılması kararlaştırılmış ve yapılacak masrafin da belediye tarafından ödenmesi sağlanmıştır.

Saat kulesinin inşasına 1882 de başlanmış ve 1883 tarihinde bir yıl içinde bitirilmiştir. Hacı Bekir Sırrı da saat kulesine memur tayin edilmiştir.

Kulenin yüksekliği 32, temel derinliği de 50 metre kadardır. Kulenin temelinin bir kenarı 8, üst kenarı da 4 metre olup temel çevresi kulenin yüksekliğine ve üst kenar çevresi de yüksekliğinin yarısına eşit bulunmaktadır. Taban yüzü de 64 metrekaredir. Kule kare pirizma şeklinde dört tarafı kadranlı ve şehrin her tarafına nazır bir durumdadır. Saatin çanı da çok uzaklara kadar duyulabilecek tertiptedir. Saatin eski makinası Fransadan getirilmiş ve Fransız işgalinde de bu makina Ermeniler tarafından tahrip edilmiştir. Adana'nın kurtuluşundan sonra o sıralarda belediye başkanı bulunan Ali Münif Yeğenağa zamanında saat kulesinin memuru bulunan Hacı Bekir Sırrı'nın oğlu Vehbi Özokçu'nun müracaatı üzerine Turhan Cemal Beriker'in ve arkadaşlarının kurduğu (İntibah şirketi) tarafından Almanya'dan yeni bir makina getirilmiş ve 1925 tarihinde yerine konulmuştur.

Saat kulesinin üzerinde 1935 tarihinde konulmuş bir de canavar düdüğü vardır.

Adana'nın kurtuluş tarihi olan 5. 1. 1922 gününün her yıl dönümünde kurtuluşun sembolü olan meşhur tarihi bayrak, saat kulesiyle Ulucaminin minaresi arasına çekilir ve buradan itibaren kurtuluş bayramının kutlanmasına başlanır.

1 — Bu konuya ait bilgi sayın Vehbi Özokçu'dan dinlenilmiştir.

2 — Hacı Bekir Sırrı, 1832 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. İlk tahsilini İstanbul'da, medrese tahsilini de Kayseri ve Antakya'da yapmıştır. Mısır'da Cemilü ezher'de ilmi sima tahsil etmiş, İstanbula avdetinden sonra meşhur Namık Kemal'in babası müneccim başı Mustafa Asım Beyden de ilmi Nücum üzerinde tahsilini derinleştirmiş ve kimya ilmini de öğrenmiştir.

Meşayih i kiramdan sayılan Hacı Bekir Sırrı, zamanında tanınmış ilmi nücum âlimlerimizden biridir. Fransızca, Rumca, Arapça, ve Farsça bilirdi. 1918 yılında Adana'da öldü.

Verem Savaşında Sanatoryomlar

Dr. Yalçın CEYLANOĞLU

Verem bulaşıcı müzmin bir hastalıktır. Bu bakımdan halkın sağlık durumu ile pek yakından ilgilidir. Dünyanın her tarafında bu hastalığa karşı bir çok özel sıhhi müesseselerle (Verem Dispanserleri, verem hastahaneleri, sanatoryomlar, Prevantoryomlar, dağ kampları ve ila) savaş yapılmaktadır. Son zamanlarda daha büyük bir alâka gösterilerek geniş ölçüde bu savaş müesseseleri müşterek bir organizasyonla idare edilmekte ve bu organizasyon sayesinde de verem tedavisile veremden korunma tedbirleri ele vermiş bulunmaktadır. Zira tek başına verem tedavisi ve veremden korunma radikal bir savaş mümkün kılamiyacağı açık olarak anlaşılmış bulunmaktadır. Bunlar yekdiğerini tamamlayan ve biri diğlerinden ayrılmayan bir problemdir. İşte bu iki vazifeyi bir arada noksansız olarak gören sıhhi müesseselerden biri de Sanatoryomlardır. Bu gün her memleket kendi ihtiyacı ve bütçesinin müsaadesi nisbetinde böyle müesseseler kurmuş ve kurmaktadır. Halkın sıhhi terbiyesi daha ziyade sağlık işlerinde çalışanlara yükletilmiş bir vazifedir. İşte verem hakkında en faideli sıhhi terbiyeyi ve mütemim bilgiyi veren sıhhat müesseselerinden biri de sanatoryomlardır. Sıhhi terbiyeden maksat halkın sağlığı ile ilgili bulunan hususları bu sıhhat müesseselerine hastalara telkin ve tesir ederek onları harekete getirmektir. Terbiyenin bütün esası yalnız bilgi sahibi olmakla bitmez. Aynı zamanda bildiğini de tatbik etmek lazımdır. İşte bu tatbik terbiyesini en ideal ölçüde sanatoryomlar pek güzel vermektedirler. Okullarda başlayan bu sıhhi terbiye hareketleri mecmualarla, broşürlerle, konferans, sinema ve radyolarla yayın yapılarak tamamlanır. Fakat yine en büyük terbiyeyi bu sağlık müesseseleri verirler. Sanatoryoma giren hastalar veremin bulaşıcı bir hastalık olduğunu öğrendikleri gibi tedavi sonunda da bu menhus hastalığın ortadan kaldırılabilen bir hastalık olduğunu görür ve kanaat getirirler. Bu şekilde etrafa basıl saçan bir hastanın tecrit ve tedavisi edilmesinin lüzumuna kani oldukları gibi yapılan tedavilerle de bu sıhhatin kısmen ve tamamen kaldırılacağını da bizzat görürler. Ve yaşamaya karşı inanışları da artar.

1 — Sanatoryomlar her vaktaki bütün veremli hastalar, balgamında mikrop bulunanlar derhal kabul edilirler. Bu şekilde korunmada en mühim amil olan tecrit yapılmış olur.

2 — Sanatoryoma kabul edilen hastalardan mümkün olan vakalara Kollaps tedavisi yapılır.

(İstatistikler sanatoryoma giren hastaların % 70'ine bu Kollaps tedavisi tatbik edilmekte olduğunu göstermiştir.) Kollaps tedavisi akciğere hava vererek sinir kesmek suretile ve kaburga kemiklerinin kesilip çıkarılması ile akciğerdeki yarayı basma ve mikropların faaliyetini durdurmak dolayısıyla hastalığı tedavi etmek için yapılan ameliyat şekilleridir. Kollaps tedavisine tabi tutulan hastalarda kısa zamanda balgamlarında mikrop kaybolur. Hastaların ateşleri derhal düşer çalışma kabiliyeti kazanırlar. Bu sayede mikrop çıkarmadıkları için de kendilerine olduğu kadar etraf için de tehlikeli olmaktan kurtulmuş olurlar. Balgamları kesilen ve balgamlarında basil kaybolan hastalar sanatoryomdan çıkarılırlar. Bu çıkan hastalar verem dispanserinin daimi kontrolü altında bulundurulurlar. Sanatoryomlar açık havada bütün sene mevsim gözetilmeksizin kūr yapılacak bir yerdir. Akciğer veremi için tehlikeli olabilecek deniz iklimi basık yerler çok rüzgârlı ve rutubetli yerler bir nehir ve büyük su birikintisine yakın bulunan yerlere sanatoryom tesis edilemez. Sanatoryomlarda bir hastanın bir günlük kūr zamanı şu şekilde tanzim edilmiştir : Saat 7-7,30 kalkma, 7,30-8 sabah kahvaltısı, 10-11,40 sezlonkta istirahat. 12 öğle yemeği 14-16 gündüz uykusu, 16 ikindi kahvaltısı, 17,30-18,30 sezlonk istirahati, 19,30 akşam yemeği, 21-21,30 gece südü, ağız temizliği ve diş tuvaleti 22 gece uykusu.) Sanatoryomlarda yatatan hastaların sanatoryomdan çıktıktan sonra senelerce dispanser ve sigorta teşkilâtine doğrudan

— Devamı Sahife 16 da —

BAHARA

SARKI

Şarabı bardaktan sile gidelim
Rüyaları sonsuz ile gidelim
Ömrümün hasadı ayrılma gönül
Güzeller bezmine bile gidelim.

Sinede görmeden derdi eleme,
Felekten çalmışken böyle bir demi
Gel gönül sen de ay ayrılma emi
Güzeller bezmine bile gidelim.

Baharı yok ise var mı yazımız?
Nağme hasretile öter sazımız
Bir şiir sayılır sanma yazımız
Bu dehre şu ömrü çile gidelim.

İbrahim Tekeli

Naci Kum

Çukurova'da Şahsan veya Eserleriyle Tanıdığım Şairler

Yazan : CENGİZ TURHAN

Adanay'a gelemedenberi bu güzel, güzel ol-
duğu kadar da konu bakımından çok zen-
gin olan bu memlekette, eserleriyle veya
şahsan tanıdığım şairler hakkında bir antoloji
hazırlamağı düşünmüştüm.

Bu çok geniş konuyu ele alarak işlemek bana
önce güç görüldüğü için pek te cesaret göstereme-
mişim.

Benim bu teşebbüsüne bir kuvvet kaynağı olan
şair arkadaşlarım nihayet beni bu düşünce üzerinde
çalıştırmağa sevkettiler.

Şimdilik zaman, değer ve yaş sırası gözetmeden
elime geçirebildiklerimi ideoloji farkı gözetmeden
tanıtmağa çalışacağım.

İleride, eksikler tamamlandıktan sonra krono-
lojik bir tertibe koyarak kitap halinde çıkartacağım
kadın ve erkek şairleri dergimizin bu sayısından
itibaren yayınlamaya başlıyorum.

Hal tercümesi, beğenilen bir kaç şiiri, şiir an-
layışı ve bir fotoğrafı bana gönderilen her kıymet
dergimizin sayfalarında yer alacaktır.

Yayınladığımız şairlere dair daha fazla bilgi
vermek lütfunda bulunanlar olursa onlara ayrıca
müteşekkiri kalacağımı da arz ederim.

— I —

NACİ KUM

(Kum Ahmetoğlu)

Doğum Tarihi : 1896

Doğduğu yer : Konya : Seydişehir

Halen ödevli bulunduğu yer: Adana Müze Müd.

Tahsili : İstanbul Kuleli askeri İdadisi. Harbi-
yenin birinci sınıfından ayrılmıştır.

Basılmış eserleri : Kemalname, Şifa Destanı,

Basılacak eserleri : Türkmen Baraklar, Fallüs
Kültü, Ispartalı Âşık Seyrani Divanı, Everekli Âşık
Seyraninin basılmamış şiirleri, Fütüvvetname, Adana
kitabeleri, Kayseri Kitabeleri, İslâmlıkta Türlü Fır-
kalar, tarikatlar, mezhepler, Halk Şiirlerimizden
derlemelele.

Naci Kum incizap duyduğu tasavvuf vadisinde
hayatının enfüsü tatminkârlığına kavuşmuş ve bu
tarzda orijinal eserler yazmıştır. Ziya Gökalp, Meh-
met Emin Yurdakul, Rıza Tevfik... gibi ilk millî
şuurumuzu işleyenlerin şahıslarıyla ve eserleriyle ya-
kından temas ederek onların izini de götmüş olan
şairin ilk şiirlerinde onların tesirleri vardır. Tarih
ve Halkbilgisi tetkikleri arasında ilim dünyasını il-
gilendiren tebliğleri dergilerimizde yer almış bulun-
maktadır.

Tab'an şair olduğu halde kendisini bütün
bütün şiire verememiş; fakat destan, nefes, koşma,
rubai vadiinde türlü ve orijinal eserler meydana
getirmiş bu çok mütevazî şairin bir çok dergi ve
gazetelerde yayınlanmış olan tetkik makaleleri de
vardır.

Şiirlerinden Örnekleri:

Geldi Geçti

Sen bu fettanlıktan geçmedin gittin,
Vefa çeşmesinden içmedin gittin.
Aşk ile sevdâyı seçmedin, gittin;
Bırak bu cilveyi, naz geldi geçti

Sazımın telinde inlerdi sesin
Beni mest ederei ılık nefesin

Zebunu değilim bu nefsi pes'in;
Demler hayal oldu, saz geldi geçti..

Gözüm yok cihanın işvekârında
Ne yarinde gönlüm. ne ağyarında
Serazad gezirim aşk diyarında
Ruhumda şûledâr göz geldi geçti.

NACI senin için perişan oldu;
Senin aşkın onda öz nişan oldu;
Sana gönül verdi, ile şan oldu .
Bu bir maceradır, az geldi geçti.

Hicran-ı aşkınla hastayım senin,
Sana canla gönül verdim, vereli.
Sinemde dağ açtı o gül dehenin
Hâlâ sızlar kalbim, hâlâ bereli.

Zübde-i füsûndan, Hallâk-ı Cihan
Yaratmış cismine melekçe, nihan;
Surette perisin, sirette pinhan
Seni göz. bebeğim gördüm görelî.

Esiri bade-i muhabbet oldum,
Senin hayalinle sarardım, soldum,
Ufkunda peri-i ilhamı buldum,
Gonca güllerini derdim dereli.

Harabata saldın beni divane,
Seni sevmek midir acep behane?
Gönül bağlamadım dine, imana
Kapına postumu serdim sereli.

Ellerim sine-i simine dokur
Pembe hareleri, o senin vakur
Hüsn ü cemalinin rebabım okur:
İnler tellerini gerdim gereli..

Gonca gülde yoktur bunca letafet,
Bu naz ı nazikter, yosma kıyafet.
Meenun-ı aşkettin beni ey âfet
Kâbe i visaline erdim ereli..

Sevdiğim, sendeki bu eda nedir?
Kemal i hüsnüne gönlüm bendedir
NACI'ye nükteli sözler söyletin
Vuslat demlerini sürdürdüm, sürelî.

Kalsın Tatlîdil

Dünyayı boş sanma ey kuru kafa,
Cennet, cehennemi dünyada tek bil,
Aldanma kürsüde söylenen lafa,
Eder vâz sözü efsane teşkil..

Sen doğdun anandan geyimsiz, çıplak,
Ruhun saf, vücudun nur idi mutlak.
Yüce mertebeni etmişler alçak,
Sana bu derece hiç lâayık değil..

Hak, bir ayna gibi halketti seni;
Ayırmadı sende ruh ile teni..
Ba'nın altındaki noktayı, ben'i
Anlıyana "Yadost...", diyerek eğil..

Dünyayı bir hayal sanıp ta kanma,
Aç gözünü yavrum, sakın aldanma,
Cennet elindeyken Tamu'da vanma,
Huriler, Gülmanlar burada tek mil.

Halketmiş yaradan sana da bir eş;
Sağından, solundan doğurmuş güneş.
Ruhunda parlarsın sönmiyen ateş,
Zulmeti çevrenden kov da süpür, sil.

Seni igfaletmiş o sersem, salak
Okumaş kitabı yarım, yamalak.
Cahiller putlara kılar takalak;
Onların bu hali tilkiye temsil.

Busede, bâdede özge lezzet var;
Aşk ehli âlemde muhabbet arar.
Derlerse: "Dem çekmek vücuda zarar,.."
Söyle ki: "Zehrolur şifaya tebdil.."

Ey Naci, sözüü uzatma, bitir.
Anlıyana olsun sözlerin iksir..
Hüsün gülşeninde özünü yitir,
Natkun meclislerde kalsın tatlîdil..

Öğüt

Dünyayı boş mu sandın
Niçin ellere kandın?
Saçma söze aldandın,
Âlem zevk ile dolu.

Tasa tutma, gülüver,
Gülistan ol, gülü ver,
Eşikte bükülüver,
Budur geçinme yolu.

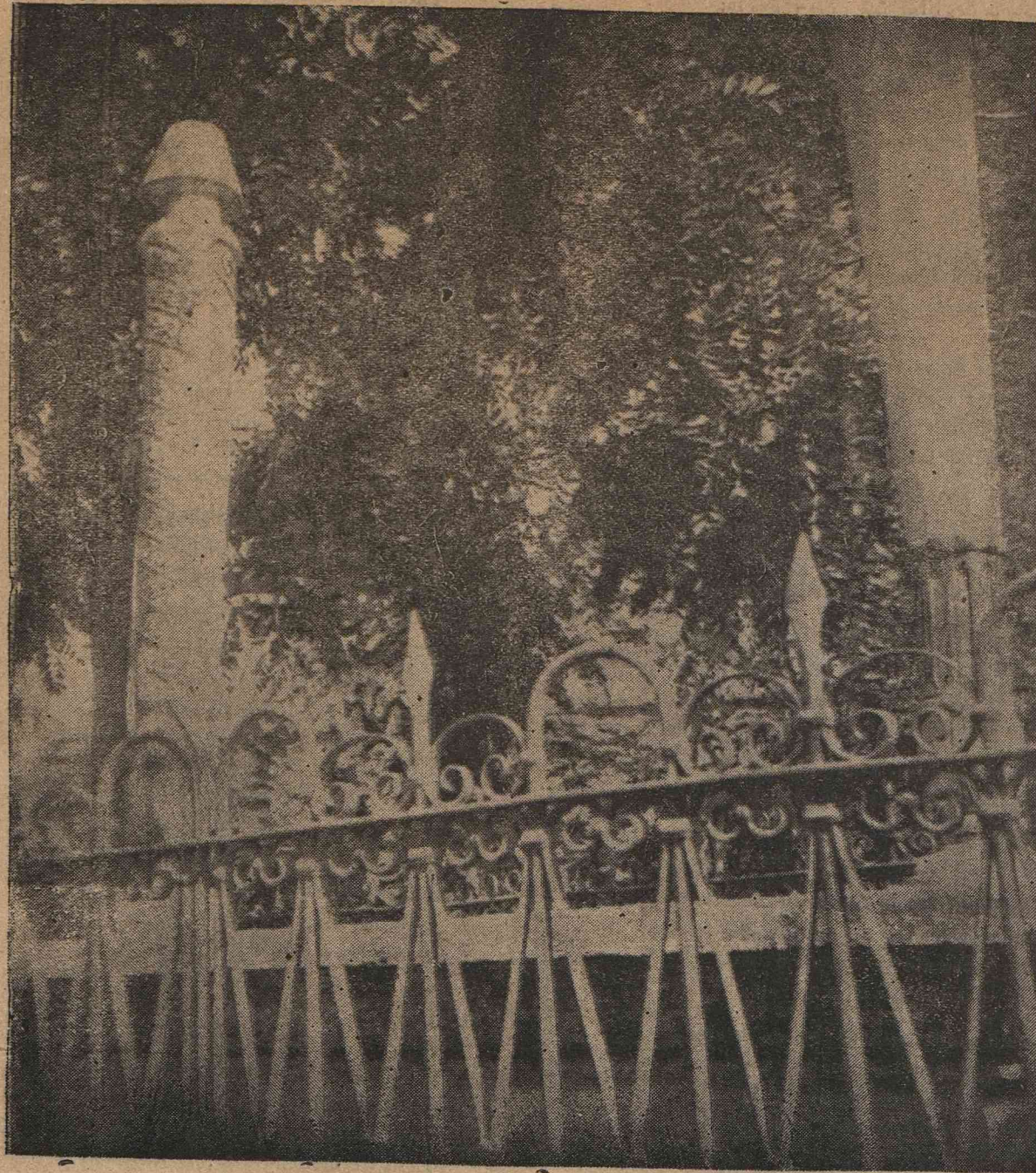
Her çiçeğin rengi var,
Her kafanın dengi var,
Erliğin mehengi var,
Cevherdir, insanoğlu.

Her arı bal yapamaz,
Her taş gedik kapamaz,
Doğru kişi sapamaz,
Bükülmez onun kolu.

Dünya gelse sana dar,
Yüklel de Gök'leri sar.
Uçmakta eyle karar,
Darlığın vardır bolu.

Gönlü arıt, temiz sil
İlkönce kendini bil.
Arda kahr tatlî dil
NACI'ye sun bir dolu..

— Devamı Sahife 24 de —

Z İ Y A P A Ş A

Işıklar, gölgeler, renkler içinde
Işıklı, gölgeli bir yeri çinde.
Eski tabirle "Sim ve zer,, içinde
Dinlenen kabrinden kalk Ziya Paşal

Uyuduğun derin uykudan uyan,
Elline şu mermer sandığa dayan,
Cismine bir küçük mahbese koyan
Toprağı üstünden silk Ziya Paşal

Kime ne faydası dokundu "hiç,, in,
Zebunu olasin "hiçlik,, in için?
Sana bu sözleri söylemek için
Toplandı başına halk Ziya Paşal

Ne günler geçirdi, ne zevkler tatdı,
Bak, nasıl ileri adımlar attı,
Kâşane içine kâşane kattı
Virane gördüğün mülk Ziya Paşal

Celâl Tekiner

Kızamık ve Adana

Yazan : Dr. BEDRİ GÖRGÜN

Salgın çocuk hastalıklarının en başında gelen Kızamık, Adana'da hemen her mevsimde görülür. Daha çok kışın olmak üzere ilkbahar ve sonbaharda fazla raslanır. Bu hastalığı benimsemeyen, ehemmiyetsiz bir soğuk algınlığı gibi gören ana ve babalar çocuklarını çabuk kaydedirler.

Adana'da halk kızamıktan hiç korkmaz. Onu her çocuk için geçirilmesi lazım gelen bir değer saymaktadır. Kızamığı geçiren bir daha ömrünün sonuna kadar bu hastalığı geçirmeyeceği için belki bunu hoş karşılayanlar olabilir. Fakat kızamık bir çocuktan diğerine geçtikçe kuvveti, tehlikesi, öldürücülüğü artar. Karışan çeşitli ihtilatlar yavruları daha kolay ölüme sürükler. Kızamık çok eskiden beri bilinen bir hastalık olduğu halde bu güne kadar ona koruyucu bir çare bulmak mümkün olmamıştır. Aşısı ve serumu yoktur. Yüzde yüz koruyucu tedbir de alınmadığından kızamık ardı arası kesilmeyen vakalar halinde devam edip durmaktadır.

Eskiden kanunen haber verilmesi mecburi bulaşık hastalıklar arasında iken, sağlık bakanlığı bu yakınlarda kızamığı bu listeden çıkarmıştır.

Mikrobu :

Mikroskopla görülemeyen (Virüs) dediğimiz bir çeşit hastalık amillerindendir. Çok bulaşıcıdır. Burun, boğaz akıntılılarıyla göz başında bulunur. Öksürük, aksırık, konuşma ve bazan da eşya ile bir çocuktan diğerine bulaşır.

Bulaşma :

En bulaşık zaman kızamığın nezle devridir. Bu sebepten bir yaşından yukarı bu hastalığı geçirmemiş bütün çocuklar yakalanabilir. Bir yaşına kadar olanların kolay yakalanmamasının sebebi, anadan yavruya bağışıklık geçip bir yıl onu korumasındandır.

Hastalığın Belirtileri :

Kızamığın kulukça devri on gündür. Bu müddet geçtikten sonra hastalık üç devir göstererek seyri takip eder.

A — Birinci devir : Nezle devridir. Gözler

kızarıp, çapaklanır. Öksürük aksırık başlar, burun akar, çocuk ışığa bakamaz olur. Dil kırmızı pash, boğaz ve bademcikler üzerinde hafif bir anjin hali vardır. Bu devrenin en önemli belirtisi, ağız içinde, yanakların iç yüzünde avurt dediğimiz bölgede kırmızı bir zemin üzerinde mavimsi mercimek büyüklüğünde lekeler görülür. Buna (Koplik) lekeleri denir. Hemen hiç bir hastalıkta bu özel lekeleri görmek kabil değildir. Bunları daha nezle devrinde görüp ayırdeden bir kimse çocuğun hastalığının kızamık olduğunu bir kâhin gibi söyleyebilir. Nezle devri (39) ateşle dört gün kadar sürer.

B — İkinci devir : Döküntü devridir. Vücudun her tarafında birbirinden ayrı, hafif kabarık bir gün içinde kendini belli eden kırmızı kırmızı lekeler görülür. Bu lekeler yalnız ağız etrafında olmaz, yüzde kol ve bacaklarda, gövdede her yerde görülür. Leke devri başlar başlamaz ateş (40) dereceye çıkar. Bazan bu lekeler hafif su toplayarak kabartı ve kaşıntı da yapabilir. Nezle gittikçe artar, bir bronşit hali meydana getirir. Bu devir de dört gün kadar sürer.

C — Sönme devridir. Kırmızı lekeler yavaş yavaş kaybolurken derideden pul pul küçük kabuklar (kepek gibi) dökülmeğe başlar. Deriye un sürülmüş gibidir. Bu hal de üç günde düzelir. Hasta tamamen iyileşmiş olur.

Burada size küçük bir hatıramdan bahsetmek isterim. Tıp fakültesini yeni bitirdiğim sıralarda idi. Beni bir çok imtihan edenler oldu. Bir gün teyzem de bana kızamığı sordu. Bildiklerimi anlatırken o hemen sözümü kesti. Onu ben de bilirim (Üç gün nezle, üç gün döküntü, üç gün sönme) lü bir hastalıktır diye hülâsa ediverdi. Onun bildiği tabii bu gibi çok görülen hastalıklar olduğu için yanlış da değildi.

Kızamığa karışan hastalıklar :

En çok Bronkopnömoni görülür. Mevsim geçişlerinde raslanan kızamıklar ekseriya bu hastalıkları beraberlerine alarak yavruya ölüme sürüklerler. Lekeler sönmeğe başlarken ateş birben bire yükselir.

— Lütfen sahifeyi çeviriniz —

Açık Teşekkür

Evimizin çıkarmakta olduğu Çukurova dergisini dokuz aydanberi dikkat ve itina ile fiilen idare eden «Düğüm» ve «Öğle-denevvel» şairi değerli arkadaşımız Hamit Salih Asyalı, rahatsızlığından dolayı tedavi için aramızdan ayrılarak İstanbul'a gitmiştir.

Adana'mızın yetiştirdiği bu değerli ve duygulu arkadaşımıza dergimizdeki başarılı çalışmalarından ötürü açık teşekkürlerimizi sunar kendisine âcil şifalar dileriz.

Çukurova

Verem Savaşında Sanatoryomlar

— Onuncu Sahifeden Artan —

doğruya Muhabere ile takip edilerek yapılan istatistikler sanatoryom tedavisinin neticeleri hakkında pek iyi kanaatlar vermektedir. Eskiden veremli hastalarda iyileşme % 24 iken kollaps tedavisi ve sanatoryom bakımı ile bu nisbet %60-80 ne kadar çıkmıştır. Bu verem tedavisinde memnuniyet verici ve yüz ağartıcı bir neticedir. Bu tedavi nisbetinden faydalanmak için de yurdumuzda yeter derecede sanatoryomlarımızın ve buna yardımcı sıhhat müesseselerinin bulunması içtidedir. Malesef bu gün nimetten pek uzak bulunuyoruz. Şimdilik üü acı hakikatin yegâne tesellisini 10 senelik millî sağlık programında ve bu programı tahakkukuna yardım edecek halkımızın yüksek alâkasında buluyoruz.

Dr. Yalçın Ceylanoğlu

li, çocuk morarmağa başlar, diğer belirtilerle Bronkopnömoni teşhisi kolayca konur.

Tehlikeli ihtilatlardan biri de küçük ve ince hava yollarının bronşitidir. Bu ihtilât da nefes darlığı, morarma, ateş, boğulma ile ölümü mucip olur. Kızamık diğer döküntülü hastalıklardan kolay ayırd edilir. En başta salgın halinde olması, hastada bol nezle görülmesi, bir hafta on günde iyi olması ile belli olur.

Tedavi:

Hastayı tecrid etmek lâzımdır. Eşyayı ve odasını dezenfekte ettirmelidir. Hastaya sulu yiyecekler bilhassa hoşaf suları, şerbetler verilir. Halk arasındaki iyi-bir inanış hastaya yemekler, ekşi şeyler vermez. Özel bir ilâcı yoktur. Göz nezlesi için damla ilâçlar, ateş için Sülfamitler, ihtilatlar içinde gerekli özel ilâçlar verilir.

Dr. Bedri Görgün

BAHAR HAVASI

*Bu sabah ne güzel ne güzel rabbim,
Üstümde masmavi geniş bir gök var.
Bir başka sevinçle çarpıyor kalbim,
Nekadar habersiz yeşermiş dallar?*

*Derin uykulardan uyanmış toprak
Sarıyor gönlümü bütün türküler.
Bir aşına gibi her dal, her yaprak,
Karşımda güzeller salınıp güler.*

*Hoşuma gidiyor şu sessiz kırdaki
Gönlümün bir parça âşık oluşu.
Rabbim tasarlardan beni ayır da
Terennüm edeyim bu kurtuluşu.*

*Bu bahar havası, bu eşsiz düğün,
Sararken yeniden böyle her yeri;
Rabbim saltanatı altında göğün
Bize nasip eyle güzel günleri.*

Mustafa Bekir Demirkıran

K Ö Y Ü M

Geldi yine aklıma
Bu uğultusunda şehrin,
Çocukluğumu saklıyan
Köpekleri, sürüleri koruyan
Evleri gübre, ocakları tezcek kokulu köyüm...

Hani nerde yağmurla uyanan dere?
Ve nerde ağıtlar söyliyken teyze?
Heyhat ne kadar da uzaktayım köyümden
Ve diyorum, taşınayım bir sabah
Bu şehrin ışığıyla köyüme...

Ali Kemal Şenedam

Utansınlar!

Canını bütün tehlikelere atarak yurdumuzu ve istiklâlimizi kurtaran büyük kurtarıcımız ve millî kahramanımız Atatürk'e, saygısız ve hayasızca dil uzatanlar, önce tarihin önünde utansınlar!

Türk camiasında, Atalara ve Ululara saygı millî bir vazife ve aziz bir gelenektir. Ölülerini ayaklarının altına almağa çalışan, ve gerçeklere karşı gözlerini naokör kedi gibi kapayan bu soysuz ve sinsî insanlara akrep gibi intihar yakışır.

KÜRKÇÜLER

Toplayan : ARİF ARICIOĞLU

Duran Doğruol'a

1

Bu gün 14 gündənberi
Biz de çalışıyork cengi (1)
Eğer Omarım gelirse
Varır da yakarım dingi (2)

2

İki dene (3) var tozluğ
Birini giyer, birini saklar
Aman benim Hüseyinim
Malazın (4) kuyusun yoklar

3

Elin elime dakarım
Ben gezerim kapı kapı
Eğer Omarım gelirse
Kırılın malımın topu

4

Odaya ateş yakarım
Bağı kökünden sökerim
Eğer Omarım gelirse
Alır İspire (5) çıkarım.

5

Deli oldum el içinde
Parlak gondura gıcında
Eğri kefelim (6) Omar oğlum
Kollemis (7) kokar saçında

(1) Cenk = Figan Feryat

(2) Dink = Buğdayın kepeğinden ayıklandığı yer.

(3) Dene = Tane, (T) ler (D) olarak teleffuz edillmiştir.

(4) Malaz = Köyde bir semtin adı.

(5) İspir = Kaçkaça gidenlerin emin gördükleri bir çiftlik.

(6) Kefel = Kefiye, bele sarılan ipek kuşak.

(7) Sekko = Caket.

Birbirine pek yakın bir ara ile köy Dağcı, Zıpkıcı, Müminli ve Abdulhadi isimlerini taşıyan dört mahalleden meydana gelmiş olup, bunların hepsine birden Kürkçüler denilmektedir.

Köy kayalık bir arazi üzerine kurulmuştur. Halk, 1,5-2) metre derinlere kadar uzanan yer yer kaya parçalarından istifade etmesini pek alâ bilmiştir: Zira bol yemişli bağlarla çevrelenmiş binalarını taştan yapmışlardır.

Bu köyün esas halkı göçerevli imişler. Halil Paşa isminde Darende'li birisi bu aşireti zorla yerleştirmiştir. Yerleşmek istemiyen aşiretin reisi Keçeli Kâhyayı kış günü bir direğe çırılçıplak bağlatıp ve sabaha kadar üzerine soğuk su döktürmek suretile işkence yaparak öldürmüştür. Başsız kalan aşiret ise yerleşmek zorunda kalmıştır. İster istemez yerleşen aşiret geçimini, Halil Paşanın para ile dağıttığı araziden temin etmeğe koyulmuştur. Ve bu yerleşen aşirete "KÜRKÇÜ", aşireti denildiğinden köye (KÜRKÇÜLER,, ismi verilmiştir.

Toprak altı kayalardan oyulmuş mağaralar dikkati çekecek kadar çok emin bir sığınak ödevini görebilecek durumdadırlar. Kazılarda rastlanan bazı ev harabeleri buranın büyük ve medeni bir şehir olduğu fikrini kuvvetlendirmektedir.

Halkı çalışkan ve konukseverdir. Saymakla tükenmeyecek özelliklerinden üstün bir özelliği de tıpkı bir saz gibi içli oluşlarıdır; öyle bir saz ki, hangi teline mızrap vursanız engin bir sevginin içli sesini hangi burgusunu çevirseniz masum bir aşkın acı hatıralarından ölmeyen nağmeler duyarsınız İşte aşağıya olaylarla birlikte sıraladığım ağıtlar sizlere daha açık bir fikir verecektir.

35 yaşını idrak etmiş her Çukurova'lına az çok hatırlayabileceği kaçkaç sırasında atı ile birlikte Ermeniler tarafından kaçırılan, aranmadık çukur, dere, köy, bucak, il, ilçe, hapishane bırakılmayan ve Ermeni büyüklerine ricacı gönderilmesine rağmen bulunamayan oğluna yanan, ağlayan ve bu yüzden iki gözü kör olan bir annenin ağıtı:

6

Ağ başlıkta kara sekko
Dingin önünde gezinir
Aman benim sarı Omarım
Büyük kız gibi süzülür

7

Dağlar da dağlardan yüce
Sabah olmaz uzun gece
Emmilerin gâvur imiş
İrcacı (8) oldu hafız hoca

8

Keleş (9) odanın yapısı
Gün batı dingin kapısı
Yeni bayramlar geliyor
Koyverirler mi mapısı (10)

9

Obalar takadan (11) bakar
Ot (12) düştüğü yeri yakar
Aman benim sarı Omarım
Teri burcu burcu kokar

10

Omarımın elâ gözü
Dizlerime indi sızı
Kapiya bir yunak (13) kurmuş
Bacın değil elin kızı

Sekiz kız ve bir erkek kardeşi olan Hacı Mustafa, Neçelinin oğlu İbrahim, Adana'ya manda arabası ile hububat getirir. Hububatını satıp işlerini bitirdikten sonra karşı yakaya geçer, mezarlıkta mandaları yemlemek ister. Fakat ne çare ki kendi gıdalarını, kendi sıhhatlarını düşünen bu köylü çocuğunu, mandalardan, birisi kovalıyarak bir çıkamaz sokakta boynuzlarına takar ve öldürür.

Aşağıdaki ağıt, annesinin söyledikleridir:

1

Yol üstünde kumlu mezar
Yel eser de kumu tozar
Halilimi camız vurmuş
Hacelide (14) kimnen gezer

2

Saptırmadan salağacı (15)
Babasının adı Hacı
Halilimi camız vurmuş
Ağlaşıyor sekiz baci

3

Kapiya camız bağlandı
Benim ciğerim dağlandı
Hacı Mustafanın oğlu
Gazetelerde söylendi

4

Sıra sekiye bağ diktirdi
Üzümünü yiyemedi
Arkadan camız vurunca
Annacığım diyemedi

5

Yıkıl koca binam yıkıl
Halilim koymadı bende akıl
Yuyucular su döküyor
Yargılanır kara kekil

6

Halilimin altın tası
Sokaktan gelirdi sesi
Elden ele dolaşıyor
Oğlumun püskütlü fesi

Köyün güzel kızı Ayşeye yine aynı köyden paşa isminde bir delikanlı âşık olur. Fakat kendi sevgisine mukabil bir sevgiyi karşısındakinde göstermiyen ve aşkı günden güne artan delikanlı, nihayet bir gün kızı kendisiyle izdivaca mecbur eder. Nişanlanırlar. Kız sevmediği için bu izdivaçtan memnun değildir. Zaman bu memnuniyetsizliğin ilk belirtilerini gösterir: Kız günden güne solar. Her öksürüşte ciğerlerinden bir parçasını kaybeden kız, düğünü olacağı bir sırada veremin korkunç pençesinden kurtulamaz, her ümide her şeye veda eder gider. Aşağıdaki ağıt gün görmeden göçen güzel Ayşenin son sözü son arzularıdır.

1

Batkın ocak su mu ister
Yanar körlehi körlehi
Düşünüksüz bir iş tıttım
Öldüm arlanı arlanı

(8) İrcacı = Ricacı.

(9) Keleş = Güzel.

(10) Mapısı = Hapis

(11) Taka = Pencere.

(12) Ot = Ateş anlamında, od.

(13) Yunak = Yıkılacak şeyler.

2

Çardağımız dört direkli
Anam da garip yürekli
Getmiş te bizi gınamış
Amanın gâvur suratlı (16)

3

Bağımızda sıra elma
Paşa evimize gelme
Vadem yetip ben ölürsem
Gelip cenazemi kılma

4

Anam oturur köşeye
Atını bağlar meşeye
Size vasiyet ederim
Çulumu verin paşaya

5

Kuş kondururum ıstara (17)
Mevlâm kolayın göstere
Bir esicek (18) sebep oldu
Ciğerine keskin ustura

6

Anamın da adı İraz
Dünyada olmadım miraz (19)
Yaylada sultani kiraz
Yanaklarını ona benzer

7

Babamın çift damına
Kimler ekecek çiçeği
Elden ayrı bir iş tıttım
Elime verin bıçağı.

(14) Haceli = Hacı Ali, Halilin kardeşi.

(15) Salağacı = Sal biçiminde tabutu taşımak için ağaç.

(16) Kız burada nişanlısına hitak etmektedir.

(17) İstar = Çul dokumak için tahtadan yapılmış bir akt.

(18) esicek = Kadın

(19) Miraz = Murad.

(20) Kollemis = Esau.

Arif Arınoğlu

Güzelleme

Güzelin gözleri kevser pınarı,
Cennet yaylasıdır döşü Fatmanın.
Güneşin parçası ayın tekeri,
Mübarek gözleri kaşı Fatmanın.

Koçyiğit bakışlı tor gelin gözlü,
Gül çiçek kokulu buğda benizli,
Ak maya gerdanlı durna avazlı,
Gövel ördek gibi başı Fatmanın.

Bu nasıl kuşumuş yuva yapmamış,
Yaptığı yuvayı tamam etmemiş,
Bu güzel kız muradına yetmemiş,
Yorulmuş uçmuyor kuşu Fatmanın.

Ağladıkça mercan döker gözleri,
Güldümüydü güller açar yüzleri,
Söyledikçe dert yazıyor sözleri,
Kurumaz gözünün yaşı Fatmanın.

Ali İzzet dermansız derde uğradım,
Bu kız gibi ben de almadım muradım
Yerleri gökleri bir bir aradım,
Yoktur bir tarafta eşi Fatmanın.

Ali İzzet Özkan

Haçlı Seferlerinde Çukurova ve Civarı

— Sahife 8 den artan —

tamamen Ermeni olan Mamistra (Mopsuest veya Misis)'yi Türklerin elinden almağa davet etti (18) Fiilen de, bir gün ve bir gecelik muhasaradan sonra Misis'teki Türk garnizonu geri çekildi ve Ermeniler şehrin kapılarını Tancrede'ye açtılar (1097 eylül sonu) Haçlı seferlerinde, yerli Ermeni unsurunun rolü fazla oldu: Haçlılar bu suretle Suriye yollarını temin ettiler. Bu, önemi ne kadar belirtile mübalağa sayılmayacak bir olaydır.

Bir defa daha, Baudouin Boulogneve Tancrede arasındaki rekabet her şeyi az kalsın bozacak. Tancrede, Misis'i Türklerin elinden alır almaz, Baudouin Tarsus'tan çıkarak oraya geldi. Tabiatıyla Tancrede ona şehrin kapılarını kapadı. Baudouin banliyö bahçelerinde kamp kurdu. Tancrede ona yiyecek göndermeğe razı oldu. Fakat Tancrede'in etrafındakiler tarafından az cömertlik gösteriliyordu. Norman şefinin küzeni olan Richard de Salerne, Tancrede'i Baudouin'in adamlarının dağınlığından faydalanarak, intikam almaya teşvik ediyordu. Tancrede inandı. Birdenbire, 500 süvari ile siperlerden inerek, beklenmedik bir surette, Baudouin'in kampına hücum etti. (19) Fakat ilk hücum geçtikten sonra, Baudouin'in adamları toparlandılar, sayı üstünlüğünden faydalanarak mütecavizleri kaçırdılar ve onları Misis kapılarına kardar takip ettiler. Tancrede ve şövalyeleri, kamp ile şehri ayıran, jihin köprüsünü tekrar geçerken büyük müşkülâta uğradılar. hücumu teşvik eden Richard de Salerne, Baudouin'in elinde kaldı. gece olunca döğüş sona erdi. ertesi günü iki rakip, arzı mukaddesin eşliğinde yapılan mücadeleden utanarak barıştılar. Baudouin, karesi Godefroi'nın avda bir ayı tarafından yaralandığını öğrenerek, onu bulmaya gitti. (20) Böylece, ordunun, Maraş'ta bulunan asıl kısmına ulaştı. (15 ekim 1097) Tancrede ise Normanlar ve Guynemer de Boulogne komutasında, denizden gelen Flamanlar, Frison'lar ve Danimarkalılar sayesinde Kilikya ovasının fethi tamamlandı. (21) Öyle görünüyor ki, İskenderun sahil şehrinin ele geçirilmesinde, eski korsanın yardımı faydasız olmamıştır. Tancrede, daha İskenderunda iken Suriye toprağında demekti, ve Maraş'tan Antakya'ya doğru inen büyük bir Frank ordusuna katılabilirdi.

Kilikya'da Tancrede ile Baudouin arasındaki mücadele, Haçlı seferlerinin hukuki tarihinde yeni bir devre açmıştır. Bu mücadele, evvelce Basileus

ile aktedilmiş olan antlaşmayı Frank şeflerinin reddetdiklerini göstermektedir. Eğer Baudouin ile Tancrede birbirlerine düşmüşlerse, bunun sebebi, alınan Kilikmevkilerini Bizanslılara iade edecek yerde, Bizanstan müstakil Frank—Ermeni prenslikleri kurmak istemelerindendir. Her ikisinin de kurmak istedikleri Ermeni siyasetinin başka bir mânası yoktur. Mahallî Ermeni unsurlarında hristiyanlığa fazla bağlılık bulduklarından, orada, ayrı bir Frank devleti kurmayı düşünüyorlardı. Fakat bu düşüncelerin tahakkukuna Tancrede ile Baudouin arasındaki rekabet mani olmuştur. Netice itibariyle bu memlekette hiçbir Frank baronu yerleşmedi. Kilikya'nın başlıca üç yerinde: Adana'da, Tarsus'ta ve Misis'te az önemde Frank garnizonları kaldılar ve 1098 de Bohémont Antakya prensliğinde yerleşince, bu garnizonlar onun otoritesini tanıdılar. Fakat çok geçmeden, herhalde 1100 tarihlerine doğru imparator Aleix Comnene, üç şehri geri almak üzere, bir seferi heyet gönderdi. 1100 tarihlerinde Bohémont'un mülâzımı hareket eden Tancrede, Adana, Tarsus ve Misis'i tekrar fethetti. bu yerler 1104 tarihinde, Bizanslılar tarafından yeniden işgal edildi. Ve az sonra Roupéniens Ermeni hanedanı tarafından tekrar ele geçirildi (22). Frank şefleri arasındaki rekabet ile Franklarla Bizanslar arasındaki Kilikya ovasına sahip olmak için yapılan mücadeleler, neticede, sadece Ermeni unsurunun menfaatına yarımış ve bu unsur bu memlekette yeniden bir krallık kurmaya muvaffak olmuştur (23).

(18) Cf. Honigmann, Misis, Encyclop de l'islam, liv. 46,594.

(19) Albert d'aix, IV, 349.

(20) Keza, 341.

(21) Guillaume de Tyr, I, 148.

(22) Chalandon, aleix Comnene, 221, 223.- Aynı müellif, Jean et Manuel Comnene, 108-109.

(23) René Grousset, Histoire des croisades, t. I, p. 43-49.

Adana Halkevi Kültür Dergisi

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden :

CENGİZ TURHAN

Kitaplar :

Yenidünya

Yazan : Cengiz Turhan

Yenidünyada millî varlığı bulmak isteyenlere o her şeyden önce köy yolunu gösterir. Köylü ve köy düşüncesi de onda ülküye varmak için muhakkak erişilmesi zaruri görülen yerlerdir.

Yenidünya bizim dünyamız Türkün kendi dünyasıdır. Dede Korkut ve Oğuzhan şiirlerinde Oğuz Türklerinin destan olmuş kahramanlıkları yaşar. Oğuzhanın önünde toplanan binlerce Türkün yeni bir akına hazır olduğunu gösteren Oğuzhan şiirinden alınan şu parça Türk celâdetinin özlü bir ifadesidir.

Oğuz Han gürlledi :

Ve bilecekler

Türkler nasıl yaşar, nasıl savaşır,
Ve nasıl göğsünde bir ülkü taşır...

Binlerce halk bir bahar gündüzünde,
Binlerce halk Hazar boyu düzündü,
Birlikte sıyrıp kılıcı kından
Diyorlar Türk değil dönen akından

Bu dağ seli değil, tarih selidir,
Bu ulus Tanrının sağ bileğidir.

Hamisiz kalan ve Tabiata aşık olan şair madde-ten yükselmediği için üzülüyor. Onun hayal âleminde yükselişi kendisine yeter derecede bir gönül huzuru vermiştir:

Ay tutmasa elimden

Gel sevgilim gel diye

Kim beni kaldırırdı?

Kolumdan yüksel diye

Yirmi milyon Türkün hür diyarı olan bu vatan, vatan aşkı her şeyin üstünde bir mefkûredir. Ona uzatılacak yabancı her hangi bir ele Türkün pulat kılıcı hakkını verecektir.

Bu kitapta romantik duyguların da yer aldığını görüyoruz.

Yakup Kadri Ağbalı bana bu şiir kitabıyla Şair Bodlerin Yolculuk ve Akşam ahengi şiirlerini hatırlattı.

Bu ilk eseriyle kendisini şiir dünyasında gösteren genç ve değerli arkadaşımı tebrik eder, bundan sonraki şiir yalculuğunda daha çok başarılar dilerim.

Şiirin serbest yol tuttuğu şu zamanda, tamamiyle bu yoldan ayrı gördüğüm Yakup Kadri Ağbalı'nın Yenidünya adlı şiir kitabı bana çok ümitler verdi. Daha henüz genç olmasına rağmen, şiirlerindeki nazım tekniği, şairin bu yolda epeyce uğraştığını gösteriyor.

Hayatı bir yolculuktan ibaret gören şairi, mavi bir gemi içerisinde yolculuğa çıkmış görüyoruz. Arzuları sihirli ve rüyalı bir diyarda olsa bile bir gün bu idealinin bir hakikat olacağına kuvvetle inancı vardır. Ufuklarını bitiminde bir nokta halinde gördüğü bu ideal arkasında yorulmak mevcut olsa da geniş muhayyilesi içerisinde bu gemi ergeç hedefine varacaktır.

Bir gül bahçesinden daha fânî olduğuna inanan ince hisli şair ne kadar ebedi olmağa gayret etse de sonunda toprağa düşeceğine kanidir. Ve bu bir realitedir. Bunun içindir ki o, ölümü bir dost gibi her zaman kolunda taşır. Şairi bu bakımdan pesimist bir felsefe âleminde yaşar görüyorum.

Görüşü, duyusu ve anlatışı kendisine has olan şair çok defa fikirlerinin gerçekleşmediğini görünce ve bu fikirlerden ayrı yaşayınca artık onları ölmüş görmektedir. Bunun içindir ki :

Kuşlar! Ölüm müdür bu ayrılıklar?

diye feryad eder.

Epik duygularımızı harekete getiren şairin şu şiirinde ne kadar içli bir sesleniş var :

Milâno'dan Çin'e kadar benimdi..

Benimdi Akdenizler, benimdi okyanuslar..

Benimdi ta Orallar, Cezayirler, Tunuslar,

Mağribi aksa kadar gerilen kollar benim!

Akdenizden Pekine uzanan yollar benim!

Yahın kılıçlarını alarak ellerine

Geceyi atlarının beyaz yelelerine

Sarılarak geçiren yiğit Mağollar benim..

Vistülden Gauj'a kadar su içti atlarımız,

Yılla,ca at üstünde geçti hayatlarımız.

Anayurtta ünalın denizler göller benim.

Selâm, ey yüceliğe eren Türk yiğitleri!

Ganiye gazileri, Pilevne şehitleri!

Kardeşimin kanıyla sulanan çöller benim..

Köroğlu ve Kiziroğlu Mustafa Bey

Yazan : PERTEKLİ

Köroğlu zamanında bir de Kiziroğlu Mustafa Bey meşhurdur. Köroğlu bundan çekinirmiş. Kiziroğlu Köroğlu'nun atını bir defa ele geçirebilirse Köroğlu'nun vücudunu ortadan kaldiracağına inanmıştır. Bu maksatla Kiziroğlu Mustafa yanında bulunan kendi adamlarından Mehter adındaki bir yiğidi çağırıyor ve ona :

— “Mehter, sen Köroğlu'nun atını bana getirirsen ben onun gereğine bakarım,, der.

Mehter bu vazifeyi kabul eder. Surette Köroğlu'na dost görünmeye çalışan Mehter, onun hizmetine girer. Yedi sene hizmet ettikten sonra Köroğlu'nun kır atını çalarak Kiziroğlu'na getirir ve:

— “Beyim Kizir, ben atı getirdim. Bundan sonra yapılacak iş sana düşer,, der.

Her ikisi de silâhlarını kuşanırlar. Kendi adamlarından da beraberlerine alarak atlarına binerler. Yozgadın “Hatap,, boğazından geçerek Köroğlu'nun çadırına doğru yönelirler.

Köroğlu, kendi atını Kizirin altında gelir görünce karısına :

— Aman Nigâr hanım, belli ki Kiziroğlu beni öldürmeğe geliyor. Sen benim yapacağım plânıma göre davran.

Kiziroğlu ansızın çadırın arkasına fırlayınca Köroğlu Kiziri görmemişe gelerek :

— “Ah Nigâr ahl Keşki şimdi yanımda Kiziroğlu Mustafa Bey olaydı; benim kıratım nereye gittiye bulup bana getirirdi,, der. Bu sırada Nigârın kulağına hiçte iyi olmıyan bir ses çalınır ve:

— Bizim düşmanımız çoktur aman Köroğlu boş bolunmal deyince Köroğlu :

— “Hayır Nigâr sen benim yanımda bulundukça benim düşmanlarım bana namertlik efmez. Benim düşmanım merttir,, cevabını verir.

Kiziroğlu bu sözleri duyduğu için “Köroğlu avradının yanında bile beni medhediyor. Doğrusu mert bir düşman,, der.

Köroğlu aynı zamanda sazını eline alır ve yine onu görmemişe gelerek şöylece çalıp söylemeğe başlar :

1

Bir hışmıyle geldi geçti,
Kiziroğlu Mustafa Bey.
Şu dağları deldi geçti,
Kiziroğlu Mustafa Bey.

2

Kim, kim, kim, kim kim, Hanım kim?
Kiziroğlu Mustafa Bey.
Bir atı var alaçapa,
Mecal vermez kır at kaç
Az kaldı ortadan biç
Kim, kim, kim, kim, kim Hanım kim?
Kiziroğlu Mustafa Bey.

3

Hay edende haya yeter,
Hoy edende hoya yeter
Köroğlu'nu çapa deper,
Kim, kim, kim, kim, kim Hanım kim?
Kiziroğlu Mustafa Bey.

Sazlı ve sözlü geçen bu an, Kiziroğlu'nun da çok güzel bir hayranlık yaratır ve gazaba gelerek “böyle bir yiğide nasıl kıyılır,, diyerek Köroğlu'na nankörlük edeo Mehter'in başını bir kırılığa uçurur ve daha sonra Köroğlu'nun atını kendisine teslim eder ve kendisi de ona tabi olur.

Bayburt'lu Celâli Baba'dan

Karacaoğlan'dan :

1932 yılında Bayburt'lu Celâli Baba çobanlığında dağda davar güderken o sırada karısının ölüm haberini alıyor. Bundan çok müteessir olan şair Celâli aşağıdaki sitemle dolu şiiri karısının kefenine sararak ulu Tanrıya sunuyor:

Ev bark etmek için tecer tereği,
Düzüp koşmuş idin tenli mereği,
Şu kavdan yaptığın tebür eleği,
Divan ı bariye bergüzar götür.

Üç kot arpa, üç kot çavdar ekerdin,
Kesmik ekmeğine hasret çekerdin,
Namertlere ağı merde şekerdin,
Sözünü tekrar et iftihar götür.

Gamla yoldaş idin emz k tağında,
Neşeyle gülmedin gençlik çağında
Bir dal yeşertmedin gönül bağında,
Gönül yarısından inkisar götür.

Yetim köğneğini diken iğneyi,
Her gün yal verdiğin topal ineği
İç i bomboş olan şu ağ küleği,
Al Ulu Tanrıya yadigâr götür

Ele kısmet balsa, bize pay taşı,
Yoklukla uğraşmak hayli savaştı
Mihnetle derdimiz deryayı aştı,
Şu fena dünyadan ahûzar götür

Kâhan eylediğin kadem bağın,
Elinle ördüğün çöpür ağın
Şu kabal biçtiğin çap oragını,
Mahşer yğınacağına sakla, sar götür.

De ki: Kadir Mevla bize ilişme,
Dünyada sızlayan yarayı deşme
Celâli Baba'dan sorma söyleşme,
Bu garip çobandan bir selâm götür...

Derliyen :

Sıtkı Uluata

Benli kıza inek olsam
Hoşul hoşul sağsa b-ni.
Tepik vurup südün döksem
Zümzuklasa döğse b-ni.

Gökyüzünde kalık olsam
Su içinde balık olsam
Ucu telli yağlık olsam.
Dost başına alsa ben.

Gökyüzünde öten olsam
Yeryüzünde biten olsam
Albenekli keten olsam
Yar boynuna sarsa beni.

Gökyüzünde durna olsam
Kollarında burma olsam
Bir çekimlik sürme olsam
Yâr gözüne sürse beni.

Karacaoğlan uşak olsam
Yâr belinde kuşak olsam
Bir atlastan döşek olsam
Yâr altına serse beni.

Derliyen

Mustafa Bekir Demirkıran

Not: Bu şiir Sadettin Nüzhet Ergun tarafından derlenip neşredilmiş ise de eksik olduğu gibi bu şekilde de değildir. Biz okuyucularınıza tamamını sunuyoruz.

Çukurova'da Tanıdığım Şairler

— Sahife 13 ten Artan —

İstanbul Eğleniyor

Helispon ve Bosfor'dan
Bağına akar iki kanal,
Biri Karadeniz'den,
Biris Akdeniz'den.
Eski Bizans şehrini kucaklar iki koldan;
İki kol kucaklaşır,
Bir gövdede iki dal :
Biri parlak çehreden, biri, solgun benizden..
Öpüşen iki dudak ihtirasla yaklaşıp :
Dalgaları, mestolur; ruhlar kaynaşır ordan..
İstanbul'un halkını yakar alevden kordan..
İşte size İstanbul : Dopdolu bir esatır..
"Belde i Tayyibe, dir,
Görenler ona hayran; gelenler ona esir..
Zümrüt kaşlı adalar süslerler Marmara'yı
Boğaziçi açmıştır hayata mâverayı.
Burda eski yalılar; gün görmüş, metruk köşe..
İssiz dehlizlerinde çınlar asırlık neş'e
Nice haşmet, debdebe can vermiş yalılarda
Alınların izi var, mermerde hahılarda..
Şimdi geç efsaneden, bunu tarihe bırak,
İstanbul eğleniyor, gel bu tabloya bak:
Dünya ülkelerinde nerde var böyle dekor?
İslahbul halkı kırar zevkte, neş'ede rekor.
Yeşil sırtlar, mai gök, menekşe renkli deniz;
Bir müzehhep, incili minyatürdür bilseniz..
BOĞAZ'dan bıktınız mı, veda edin yalıya :
Kadıköye, Modaya, Burgaza, Kınalıya,
Büyükdaya çıkın, çamlıklarında gezin;
"Âşıklar yolundaki,, maceraları sezin..
Heybeliye el atın, zengindir onun sırtı;
Heybesi zevk doludur, sırtında yeşil pırtı..
Plajlarında yüzer: sedef tenli balıklar..
Bu hayatı tan eder sözüm ona, alıklar
Âdem ile Havva'nın torunları yan yana:
Karada, suda yaşar neş'eye kana, kana..
Kimi : Gülbüz tunç renkli, birer Hergül, Adonis;
Kimi Apollon gibi, kimi, Afrodit Venüs..
Moyolara bürünen simin tenler içinde:
Göğüs kabarcıkları titreşir, zinde zinde..
Koyu'n suyu dalgalı, akıyor derecikler,
Aynasında akseder gümüşten kürecikler.
Beyaz kotralar uçar çamlıklar arasından,
"BAKÜS,, üzüm kızını sunar altın tasından.
Yolcular, yorgun artık, fakat aşıyla döner :
Vapur çimayı çeker, günün ışığı söner.
Ellerin yükü hafif, çantalar sepetler boş.
Dönüyor evlerine; kafalar biraz sarhoş..
İşte, koca bir şehir yaslanmış demleniyor..
Mestane sinelerde İSTANBUL EĞLENİYOR...

1939 Heybeliada

Eski Mahkeme Sicillerimizden Enteresan Kayıtlar

— Sahife 3 ten Artan —

İnsan' cü, vahşi hayvanlar, kuşlar... gibi cüm-
leye Tanrı tarafından elçi gönderilen Allahın sevgi-
lisi..... Muhammed Mustafa hazretlerinin temiz
şeriatları hürmetine bu havalilerde efraddan bir fer-
din günlük nafakası olacak ekinlerine bir türlü itlaf
ve ziyan kasdında olmyasız. Ve illâ eğerci bu defa
Şeri Şerife itaat etmediğiniz takdirde " Küllü mu-
zırrın yuktel " ayeti hükmünce, Allah Tealâ tarafın-
sizlere başka hayvan cinsinden Tanrı musallatı tayin
olunacağını yakından bilüb, deniz kıyılarında haliye-
tülhaliye mahallerde perişan olub işbu şeriat mah-
kemesi buyruğu ile âmil olası. Cemaziyelevvel
başı 1164

Diğer defterdeki 1165 tarihli ikinci mürasele:

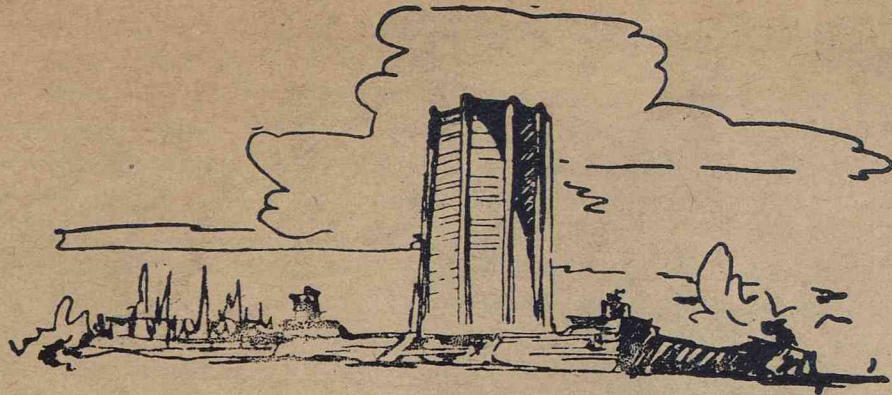
" Haşeratı arzdan Çekirge tabir olunur hayvan-
lardır. cümledenize inba olunur ki, Tanrı kullarının ken-
di nefisleri ve ehlü iyallerinin geçimleri için ektikle-
ri hububat ve pembe-pamuk- tarlalarına sui kasd edüb
ekleylediklerinden maada döküp' saçub külli israf ile
kahu galâ zuhuruna sebek olacağınız Şeriat mah-
kememiz tarafından bendelerden şikâyet edilmiştir.
Mazarratınızın def'i babında bizden mürasele iltimas
etmeleri ile işbu yazı irsal olundu. Vardığında:
Allah Tealâ'nın emri şerifine ve resulü Hazreti
Muhammed Mustafanın sağlam şeriatına itaat ve inkı-
yadınız varsa musallat olduğunuz tarlaları bırakub
size ayrılan rızıklarınızı Rezzak-ı Âlem'den talep ey-
leyesiz; ve illâ, eşyanın yaratıcısı olan Cenabı Kib-
riyanın kahr ve celâhine havale olursunuz. Gerek-
tir ki cümleiniz müraselemiz mucibiince âmil olası.
vesselâm. 1165 "

* *

Ne güzel haşerat mücadelesi usulu değil mi?
İşte geçmiş zamanlarda insan oğullarının haşarata
ve tabiat tasallutlarına karşı yaptıkları tedbiri gös-
teren resmi bir vesika... Bunun gibi, Isparta sicille-
rinden birinde gördüğüm, Poyrazın fazla eserek in-
sanlar üzerinde yapmakta olduğu kötü tesiri gidermek
maksadıyla halkın kadiya müracaatı üzerine: Poy-
razın oğlu ile Lodos'un kızını kadının birbirine ni-
kâh ederek boyraz efendinin gönlünü hoş etmeğe
çalışması vardır. Kezalik, yağmur duaları da buna
benzer: Suyu tabut atılması, çakıl taşları üzerine ayet-
ler okunup bir torba içinde suya bırakılması ve ni-
hayet Tanrının gazabını giderip, yağmur yağdırması
için yağmur duası merasiminde sabi sıbyan çocukları
ve kuzulu koyun sürülerini merasim yerine toplayıp
bağrıştırıp, meleşirmek ve kurbanlar keserek etini,
şını fakire, fıkara dağıtmak da insanların tabiatla
mücadeleden âciz oldukları devirlerin ve ruh haletinin
timsalleridir...

3/5/1947

Şehidinin Değerini Bilen Adanalı!

Adana Kurtuluş savaşında istiklâl ve hürriyet için şehit düşenler adına Evimiz tarafından yaptırılacak büyük anıda hazırlık olmak üzere tertip edilen piyango biletinden bir tane de sen al!

Dikilecek anıt, şehit kardeşinin, şehit evlâdının, şehit babanın kahramanlık sembolü olacaktır.

Bu anıtda senin de bir taşın olsun.

Bilet bedeli 100 Krş.

Adana Halkevi

Basıldığı Yer : BUGÜN Matbaası - Adana

Fiatı : 40 Kuruş